

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

PRÁVNÍ POMOC VE STYKU S CIZINOU

Tereza Tupá

Plzeň, 2015

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra mezinárodního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

PRÁVNÍ POMOC VE STYKU S CIZINOU

Tereza Tupá

Studijní program: Právo a právní věda
Studijní obor: Právo
Vedoucí práce: prof. JUDr. Květoslav Růžička, CSc.
katedra mezinárodního práva
Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň, 2015

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Právní pomoc ve styku s cizinou vytvořila zcela samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni dne 31. března 2015

.....
Tereza Tupá

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala panu prof. JUDr. Květoslavu Růžičkovi, CSc., vedoucímu diplomové práce, předně za schválení individuálního tématu a pak za vstřícný přístup, odborné vedení a připomínky, kterými přispěl k jejímu vypracování.

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

1. ÚVOD	1
2. PRÁVNÍ POMOC VE STYKU S CIZINOU	3
2.1. REKODIFIKACE SOUKROMÉHO PRÁVA A JEJÍ VLIV NA ÚPRAVU PRÁVNÍ POMOCI.....	3
2.2. TERMÍN PRÁVNÍ POMOC	4
2.3. OBECNĚ K PRÁVNÍ POMOCI.....	5
2.4. ZÁKLADNÍ ZNAKY A DĚLENÍ PRÁVNÍ POMOCI	6
2.5. ZÁKLADNÍ ZÁSADY A PODMÍNKY PRO POSKYTOVÁNÍ PRÁVNÍ POMOCI.....	7
2.6. AKTIVNÍ A PASIVNÍ PRÁVNÍ POMOC.....	8
2.6.1. <i>Pasivní právní pomoc při dokazování</i>	<i>9</i>
2.6.2. <i>Pasivní pomoc při doručování.....</i>	<i>11</i>
2.6.3. <i>Aktivní právní pomoc při doručování a dokazování.....</i>	<i>13</i>
2.6.4. <i>Procesní úkony prováděné českými zastupitelskými úřady.....</i>	<i>14</i>
2.6.5. <i>České soudy a zjišťování dědiců při dědickém řízení vedeném v zahraničí.....</i>	<i>15</i>
2.7. ZJIŠŤOVÁNÍ ADRES A SPOLUPRÁCE S MATRIČNÍMI ÚŘADY	17
2.8. FORMY STYKU S CIZÍMI ORGÁNY	18
2.8.1. <i>Přímý styk.....</i>	<i>19</i>
2.8.2. <i>Styk meziministerský</i>	<i>19</i>
2.8.3. <i>Styk konzulární.....</i>	<i>20</i>
2.8.4. <i>Styk se zastupitelskými úřady jiný než přímý</i>	<i>20</i>
2.9. POUŽÍVÁNÍ JAZYKŮ PŘI POSKYTOVÁNÍ PRÁVNÍ POMOCI	21
2.10. NÁKLADY MEZINÁRODNÍ PRÁVNÍ POMOCI	22
3. MEZINÁRODNÍ SMLOUVY O PRÁVNÍ POMOCI.....	25
3.1. VÝVOJ HAAGSKÉ KONFERENCE	25
3.2. ČINNOST HAAGSKÉ KONFERENCE	26
3.3. STRUKTURA HAAGSKÉ KONFERENCE.....	27
3.4. HAAGSKÉ ÚMLUVY O MEZINÁRODNÍM PRÁVU SOUKROMÉM.....	28
3.5. HAAGSKÁ ÚMLUVA O DORUČOVÁNÍ.....	29
3.5.1. <i>Působnost a aplikace Haagské úmluvy o doručování.....</i>	<i>29</i>
3.5.2. <i>Způsob doručování podle Haagské úmluvy o doručování</i>	<i>30</i>
3.5.3. <i>Postup doručování podle Haagské úmluvy o doručování.....</i>	<i>32</i>
3.5.4. <i>Doručování do Spojených států amerických.....</i>	<i>33</i>
3.6. HAAGSKÁ ÚMLUVA O DOKAZOVÁNÍ.....	34
3.6.1. <i>Způsob dokazování podle Haagské úmluvy o dokazování</i>	<i>34</i>
3.6.2. <i>Postup dokazování podle Haagské úmluvy o dokazování.....</i>	<i>34</i>

3.7. NEW YORSKÁ ÚMLUVA O VÝŽIVNÉM.....	36
3.8. REGIONÁLNÍ INSTRUMENTY	36
3.8.1. <i>Kontinent americký</i>	37
3.8.2. <i>Kontinent asijský a africký</i>	37
4. EVROPSKÉ MEZINÁRODNÍ CIVILNÍ PRÁVO PROCESNÍ	38
4.1. VÝVOJ PRÁVNÍ POMOCI V EVROPSKÉM MEZINÁRODNÍM PRÁVU SOUKROMÉM	38
4.2. ZÁSADY EVROPSKÉ JUSTIČNÍ SPOLUPRÁCE	42
4.3. NAŘÍZENÍ O DORUČOVÁNÍ.....	43
4.3.1. <i>Základní východiska nařízení o doručování</i>	43
4.3.2. <i>Postup doručování na základě nařízení o doručování</i>	45
4.3.3. <i>Jiné způsoby doručování na základě nařízení o doručování</i>	48
4.4. NAŘÍZENÍ O DOKAZOVÁNÍ	48
4.4.1. <i>Přímé dokazování dožadujícím soudem</i>	50
4.4.2. <i>Žádost o dožadujícího soudu příslušnému soudu</i>	51
4.4.3. <i>Pravidla používání moderních komunikačních prostředků</i>	53
4.5. DALŠÍ NAŘÍZENÍ	53
5. DVOUSTRANNÉ SMLOUVY A DALŠÍ ZPŮSOBY MEZINÁRODNÍ PRÁVNÍ POMOCI	55
.....	55
5.1. OBECNĚ O DVOUSTRANNÝCH MEZINÁRODNÍCH SMLOUVÁCH.....	55
5.2. PŘÍKLADY DVOUSTRANNÝCH SMLUV O MEZINÁRODNÍ PRÁVNÍ POMOCI	55
5.2.1. <i>Belgie</i>	55
5.2.2. <i>Laos</i>	56
5.2.3. <i>Slovensko</i>	57
5.2.4. <i>Ukrajina</i>	58
5.2.5. <i>Spojené království Velké Británie a Severního Irsku</i>	60
5.3. DALŠÍ ZPŮSOBY MEZINÁRODNÍ PRÁVNÍ POMOCI.....	61
5.3.1. <i>Spojené arabské emiráty</i>	61
6. ZÁVĚR.....	63
RESUMÉ.....	64
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	66

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

Haagská úmluva o civilním řízení Úmluva o civilním řízení, č. 72/1966 Sb.

Haagská úmluva o dokazování Úmluva o provádění důkazů v cizině ve věcech občanských a obchodních, č. 129/1976 Sb.

Haagská úmluva o doručování Úmluva o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních, č. 85/1982 Sb.

Instrukce MSp Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 11. června 2010, č. j. 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních

Nařízení o dědictví Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. 7. 2012, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení.

Nařízení o dokazování Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech

Nařízení o doručování Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech EU

Nařízení EPR Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. 12. 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu.

Nařízení o evropském exekučním titulu Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. 4. 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky.

OSŘ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

SES Smlouva o fungování Evropské unie

SEU Smlouva o Evropské unii

ZMPS Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

ZMPSP Zákon č. 99/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním

ZŘS Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

1. Úvod

Jedním z důsledků dnes aktuálního fenoménu globalizace je zmenšování vzdáleností a zrychlování času. Tento proces se projevuje nejen v oblasti sociální, kulturní, ekonomické nebo životního prostředí, ale ovlivňuje i vývoj právních předpisů. Díky moderním technologiím si lidé ve světě mají mnohem blíže. Mohou cestovat, jednoduše vyhledávat informace o dění ve světě, mají zájem mezi sebou obchodovat. Veškerá tato činnost směřovala k tomu, aby se státy dohodly na úpravě mezinárodního práva i v soukromých věcech.

Tématem předkládané diplomové práce je „Právní pomoc ve styku s cizinou“. Zvolila jsem jej proto, že mezinárodní právo soukromé bývá studenty často opomíjeno, a tak nebylo prozatím mnohokrát zpracováno. Pokud již zpracováno bylo, jednalo se především o práce týkající se justiční spolupráce v trestním právu. Rozhodujícím pak pro výběr tohoto tématu byla moje krátkodobá stáž na Obvodním soudu pro Prahu 4, kde jsem se setkala s agendou civilních věcí s mezinárodním prvkem.

Pod pojmem právní pomoc je možné rozumět několik různých institutů a termín bude v práci dále rozebrán. Kromě vybraného dokazování a doručování sem může být zařazena i oblast uznávání a výkonu rozhodnutí, právní pomoc v přístupu k soudům, uznávání listin a další. Vzhledem k potenciální obsáhlosti takové látky se práce zaměří pouze na právní pomoc při doručování a dokazování v přeshraničních sporech.

Diplomová práce je systematicky rozdělena kromě úvodu a závěru na čtyři samostatné kapitoly. První část obsahuje vysvětlení některých pojmů včetně termínu právní pomoc. Dále představí základní dělení, znaky a zásady poskytování právní pomoci. Kapitola tak pojednává především o českém právu a vlivu rekonstrukce soukromého práva. Zároveň se snaží o uvedení praktických příkladů na jednotlivých ujednáních mezinárodního práva.

Druhá kapitola hovoří o mezinárodních smlouvách, především těch kterými je vázána Česká republika. Jádrem oddílu je tak Haagská konference a úmluvy, které díky této mezivládní organizaci vznikly. Nezapomněla jsem ale též zmínit i některé další mezinárodní smlouvy, které na našem území nejsou příliš známy.

Rozvoj mezinárodní právní pomoci je významně spojen s vývojem spolupráce na úrovni Evropské unie. Institutům evropského práva tak bude

věnována čtvrtá kapitola. Kapitola obsahuje krátký vývojový exkurz evropského práva a především analyzuje nařízení o doručování a dokazování. Jsou zde zmíněna i jiná nařízení, která obsahují další specifické formy doručování.

Závěrečná kapitola práce je věnována dvoustranným smlouvám a bezesmluvnímu styku. Zde se snažím využít informací nabytých z předchozích kapitol a aplikovat je společně s jednotlivými smlouvami. Abych ukázala aplikační prostředky, využila jsem v této části právní úpravu šesti světových zemí, které jsou co nejvíce různorodé a nacházejí se na rozdílných kontinentech.

Cílem této diplomové práce není vytvořit obsáhlý historický exkurz, ale naopak nabídnout shrnutí a orientaci v aktuálních mezinárodních předpisech týkajících se doručování a dokazování. K dosažení cíle bude použito zejména deskriptivní a komparativní metody, s jejichž pomocí bude popsán stav dané problematiky na základě prostudování odborné literatury a periodik, judikatury a zejména pramenů mezinárodních včetně rozsáhlého množství dvoustranných smluv. Důraz je proto kladen skutečně na komparaci různých mezinárodních pramenů.

2. Právní pomoc ve styku s cizinou

Od počátku dvacátého století se chápání pojmů vzdálenost a hranice výrazně změnilo. Prostředky dopravy prošly značným rozvojem, který se odrazil právě i ve stále častější aplikaci mezinárodního práva. Ať už cestujeme za účelem poznání nebo obchodování, odvětví mezinárodního práva soukromého se nevyhneme.

Tato kapitola bude zaměřena na vysvětlení základních pojmů, představení forem styku právní pomoci a jejích základních zásad. Dále je kapitola především věnována české úpravě, včetně srovnání s úpravou před 1. ledna 2014. Za zmínku stojí skutečnost, že rok poté, co je zákon o mezinárodním právu soukromém (dále jen ZMPS) účinný, k němu existují již čtyři komentáře. Se stejnou aktivitou se ale nesetkáváme u občanského zákoníku.¹ Tyto čtyři komentáře proto slouží jako základní prameny pro druhou kapitolu.

2.1. Rekodifikace soukromého práva a její vliv na úpravu právní pomoci

Fenomén rekodifikace soukromého práva se nutně musel dotknout i úpravy mezinárodního práva soukromého a procesního. Nový zákon nepřináší významnou změnu co do obsahu, ale především do uspořádání jednotlivých ustanovení. Shledávám, že je nutné upozornit, že zákonná úprava má pouze podpůrný charakter a použije se jen v případech, že neexistuje úprava jiná.² Není snad ani možné si představit, že odvětví mezinárodního práva spojené s množstvím mezinárodních smluv, by mohlo být podstoupeno značné změně.

V páté části ZMPS o právní pomoci ve styku s cizinou se tak jedná především o změny kosmetického charakteru.³ Těmito změnami se míní ku příkladu z původního termínu *československé (resp. cizí) justiční orgány*⁴ na termín *české (resp. cizí) soudy*.⁵ Pojem soud je nadále potřeba vnímat v širším

¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

² KUČERA, Z. Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy. Vyd. 1. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 162.

³ VYBÍRAL, P. In: Pauknerová, M. a Růžička K. *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014, s. 160.

⁴ Ust. § 56 ZMPS.

⁵ Ust. § 103 ZMPS.

smyslu, neboť zákon jasně hovoří, že nejde-li o příslušnost soudu, pak věc postoupí jinému českému orgánu veřejné moci. Z tohoto hlediska se pak jedná o činnost například notářů v dědickém řízení s mezinárodním prvkem. Úprava ZMPSP si také s termínem justiční orgán spojovala orgány odlišené od soudů, a proto změna, která nastala v tomto ustanovení, je skutečně spíše modernizačního rázu.

Zároveň bylo do této části zákona zařazeno osvědčení o českém právu, vyšší ověření listin a vyjádření Ministerstva spravedlnosti. Tato tři ustanovení by podle autorů komentáře nakladatelství C. H. Beck měla stát samostatně mimo kapitolu. Dalo by se totiž říci, že se nejedná o přeshraniční právní pomoc, ale o úkony, které ministerstvo činí ve vztahu k českým soudům nebo soukromým žadatelům.⁶ V tomto bodě s autory rozhodně souhlasím a jak jsem naznačila již v úvodu, práce se bude zabývat právě přeshraniční právní pomocí. Institut vyjádření Ministerstva spravedlnosti je novinkou v úpravě ZMPS. Soudy se mohou v pochybnostech obrátit na Ministerstvo a to jim poskytne vyjádření, které může pomoci odstranění nejistot.⁷ I v průběhu práce se Ministerstvo spravedlnosti nejednou objevuje jako poradní orgán.

2.2. Termín právní pomoc

V návaznosti na předchozí podkapitolu, se zastavím u samotného pojmu *právní pomoc*. Tento termín působí v české úpravě zastarale a nepřesně, neboť v mezinárodním a unijním prostředí je používán pro „...*poskytování tzv. bezplatné právní pomoci (tj. zejména osvobození od soudních poplatků, právo na bezplatné právní poradenství a zastoupení v řízení, náhrada cestovních výdajů či bezplatné poskytnutí tlumočnických či překladatelských služeb v rámci řízení) jakožto součást práva na přístup k soudům (access to justice)*...“⁸ I s tímto názorem autorů komentáře nakladatelství C. H. Beck lze souhlasit a pojmenování *právní pomoc* se mi zdá matoucí. I v případě, že doplníme k právní pomoci slova ve styku s cizinou, člověk může nabýt dojmu, že se jedná o pomoc jednotlivci nikoli pomoc přeshraniční.

⁶ FIALOVÁ, Z. In: Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 577.

⁷ BŘÍZA, P. Nový zákon o mezinárodním právu soukromém. *Bulletin advokacie*. 7–8/2014, s. 38.

⁸ ZAVADILOVÁ, M. a BELLOŇOVÁ, P. In: Pauknerová M., Rozehnalová, N., Zavadilová, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 666.

Bohužel neexistuje shoda mezi pojmy českými a mezinárodními. Mezinárodní a unijní názvosloví pro přeshraniční pomoc užívá termín *justiční* resp. *soudní spolupráce (judicial cooperation)*.⁹ Tou je myšlena obecně spolupráce soudů s jak trestní tak civilní agendou. V civilních věcech tak potom civilní spolupráce (*civil cooperation*).¹⁰ V mezinárodním pojetí ale pojem kooperace může zahrnovat i uznání a výkon rozhodnutí, přijímání opatření pro sbližování právních předpisů členských států, slučitelnost kolizních norem, doručování soudních a mimosoudních písemností a další. Zároveň se v jiné anglické literatuře pro pojem *právní pomoc* užívá termín *judicial assistance*,¹¹ kterým se právě myslí doručování a dokazování v přeshraničních sporech.

Pořádek v názvosloví nepřináší ani úprava evropského práva, neboť zde se setkáváme jak s pojmy soudní tak justiční pomoc. Pojem justiční spolupráce ale v současné době převládá, neboť kooperace může probíhat nejenom na úrovni soudů.

Dle mého názoru měli tvůrci zákona v rámci rekodifikace zvolit aplikaci odlišného „moderního“ názvu v souladu se zahraniční praxí. Vzhledem k množství názvoslovných změn by se jednalo pouze o jeden z mnoha dalších zásahů do ustálené terminologie.

Pro přehlednost závěrem uvádím, že v textu práce budu vycházet z tradičního pojmu právní pomoc, který zahrnuje instituty doručování soudních a mimosoudních písemností, spolupráci při provádění důkazů a s nimi související úkony.

2.3. Obecně k právní pomoci

Také v České republice se setkáváme s případy, kdy je výhodnější provést určitý úkon v řízení jiným orgánem (místní šetření). Pokud hovoříme o okolnostech, kdy je potřeba provést úkon orgánem zahraničním, pak se jedná právě o situaci právní pomoci ve styku s cizinou. Nejčastěji se setkáváme s důkazy typu výslech svědka, znalce nebo účastníka řízení bydlícího v cizině, dále pak doručení rozhodnutí nebo jiných písemností osobě bydlící v cizině.

⁹ Srovnej anglické a české znění čl. 81 SFEU.

¹⁰ PEERS, S. *EU justice and home affairs law*. 3rd pbk. ed. Oxford, U. K.: Oxford University Press, 2012, s. 595.

¹¹ BARIATTI, S. *Cases and materials on EU private international law*. Oxford: Hart publishing, 2011, s. 1213.

Nemusí se ale vždy jednat o provedení úkonu. Orgány spolupracují i při poskytování informací nezbytných pro další postup v řízení, kterými se rozumí zejména zjištění adresy, údaje o osobním stavu, údaje z obchodního rejstříku apod.¹²

Důvodem, proč orgán určité úkony sám neprovede, není výhradně nevhodnost takového jednání (český soudce by cestoval do Austrálie, aby mohl vyslechnout znalce ve věci určení otcovství), nýbrž následek, který by takové jednání způsobilo. Provedení úkonu českého soudce v zahraničí by bylo zásahem do svrchovanosti cizího státu.¹³ O provedení úkonu je zásadně potřeba požádat orgán státu, na jehož území má být procesní úkon proveden. Z těchto informací lze vytvořit definici, že právní pomoc ve styku s cizinou je součinnost orgánů jednoho státu prováděná pro účely řízení vedeného u orgánů jiného státu na jejich žádost.¹⁴

2.4. Základní znaky a dělení právní pomoci

Pro přehlednost nyní shrnu základní znaky právní pomoci, které jsou pro odvětví charakteristické a zároveň jej odlišují od jiných právních institutů tak, jak jsou uspořádané dle JUDr. Záleského:

- a) dožadující a dožádaný orgán jsou na území různých států,
- b) jedná se o věci soukromého práva (právní pomoc jinak probíhá samozřejmě i v trestní rovině),
- c) a to především práva občanského a obchodního,
- d) pomoc se poskytuje na základě písemné žádosti,
- e) dožádání musí být v souladu s předepsanou mezinárodní smlouvou nebo jinými předpisy.¹⁵

Tato literatura zároveň nabízí příhodné primární dělení právní pomoci:

- a) pomoc *aktivní* a *pasivní*,

¹² ZAVADILOVÁ, M. a BELLOŇOVÁ, P. In: Pauknerová M., Rozehnalová, N., Zavadilová, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 666.

¹³ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7., opr. a dopl. vyd. Brno, s. 402.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ ZÁLESKÝ, R. In: Rozehnalová, N., Týč, V. a Záleský, R. *Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého v justiční praxi*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 92.

- b) z hlediska předmětu dožadání (doručování nebo dokazování),
- c) z hlediska *forem styku* (diplomatický, konzulární, meziministerský, přímý nebo jiný),
- d) z hlediska *právního základu* pro poskytování právní pomoci (mezinárodní smlouva nebo vzájemnost).¹⁶

2.5. Základní zásady a podmínky pro poskytování právní pomoci

Nyní budu vycházet ze systematiky uspořádání ZMPS. Ustanovení § 102 určí, že pokud není stanoveno něco jiného, soudy se stýkají s cizími orgány prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti. Tím se myslí situace, kdy neexistuje mezinárodní smlouva, nelze přímo použít ustanovení práva Evropské unie (EU) či jiný předpis, který by umožňoval jiný způsob styku.¹⁷ Díky rozvoji mezinárodního práva se zvyšuje množství spolupráce na základě zvláštních smluv. K tomuto vývoji docházelo z prostého důvodu a to kvůli zjednodušení styku mezi orgány. Bez jakéhokoli ujednání totiž probíhá právní pomoc nikoli skrze jeden ústřední orgán, ale skrze dva ústřední orgány, kterými jsou Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo zahraničních věcí ve spolupráci se zastupitelskými úřady. V moderním pojetí se můžeme setkat s případy, kdy spolupracují orgány přímo dotčené tedy například soudy.

Právní pomoc neprobíhá automaticky, ale za podmínek, které musí být splněny. Tyto podmínky upravuje ust. § 103, které stanoví existenci vzájemnosti, což je základní předpoklad pro poskytnutí právní pomoci. Vzájemnost může mít formální a materiální charakter. V tomto případě se jedná o vzájemnost materiální, kdy poskytnutí určitého práva, zacházení či výhody subjektu z cizího státu je vázáno na poskytnutí téhož českým subjektům v cizím státě.¹⁸

I za splnění podmínky vzájemnosti existují v zásadě dvě výjimky a to nedostatek pravomoci (resp. mezinárodní příslušnosti) a žádost o úkon odporující

¹⁶ ZÁLESKÝ, R. In: Rozehnalová, N., Týč, V. a Záleský, R. *Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého v justiční praxi*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 92.

¹⁷ VYBÍRAL, P. In: Pauknerová, M. a Růžička, K. *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014, s. 162.

¹⁸ KUČERA, Z. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. Vyd. 1. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 49.

veřejnému pořádku. Nedostatek příslušnosti soudu, spočívá v tom, že daný úkon nespadá do příslušnosti dožádaného orgánu. V případě, že věc spadá do příslušnosti jiného orgánu ve stejném státě, nepřislušný orgán věc odmítne a postoupí ji k vyřízení orgánu k tomu povolanému. Není-li ve věci dána pravomoc českých orgánů, soud věc odmítne.

Druhá výjimka z pravidla nastává v situaci, kdy by provedení úkonu odporovalo veřejnému pořádku. ZMPS pojem veřejný pořádek nikterak mimořádně nedefinuje, ale je mu věnováno ust. § 4. Dožádaný subjekt v tomto případě pomoc odmítne a dál nekoná. Příkladem je provedení dožádání, kdy by cizí orgán trval na výslechu svědka za pomoci fyzického násilí.¹⁹

Úprava v ust. § 103 písm. a ZMPS věty za středníkem pak zabraňuje odmítnutí vyřízení věci z nezávažných důvodů.²⁰ Soudce by například nechtěl vyřídit doručení rozhodnutí o rozvodu manželství, které pochází ze země, kde se uplatňuje právo šaría. Takové rozhodnutí je totiž často projevem vůle pouze jedné strany a tak může obsahovat pouze explicitní formulace: „Zapuzuji tě“, „jsi rozvedená“, „jsi zapuzená!“²¹

Je nutné připomenout, že soud by se měl zabývat i tím, který orgán věc dožaduje. Jestli je vůbec možné dožádání přijmout, zjistit, jestli se jedná o orgán veřejné moci, který má příslušnost podat takovou žádost. Kompetence orgánů v zahraničí se mohou od českých orgánů významně lišit. Proto české orgány podmiňují v některých případech poskytnutí právní pomoci potvrzením od příslušného orgánu. Znovu věc uvedu na příkladu, notáře žádajícího o právní pomoc cizí soud. Dožádaný soud potřebuje potvrzení soudu cizího, který ustanovil notáře k vyřízení věci, že notáře skutečně ustanovil.²²

2.6. Aktivní a pasivní právní pomoc

O aktivní podobu právní pomoci se jedná v případě, že orgán má pravomoc ve věci rozhodnout, ale z rozličných důvodů potřebuje provést úkon,

¹⁹ FIALOVÁ, Z. In. Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 594.

²⁰ KUČERA, Z. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. Vyd. 1. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 163.

²¹ Blíže ve Formy zapuzení ženy BEZOUŠKOVÁ, L. *Islámské rodinné právo se zaměřením na právo manželské*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, s. 162.

²² FIALOVÁ, Z. In. Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 594.

který je v pravomoci orgánu zahraničního, tj. český soud dožaduje po německém soudu výslech znalce.

Naopak asivním způsobem právní pomoci je situace, kdy má dožádaný orgán provést úkon v řízení, ve kterém mu nepřísluší rozhodnout ve věci. Z českého pohledu je český soud dožádán, aby provedl výslech svědka. Provádí tak pomocné úkony v řízení.

Tím jsme se postupně dostali k meritu práce. Úprava doručování a dokazování, tak jak je uvedena v ZMPS, proto bude rozebrána v této kapitole. Detailnější analýzu úpravy, vycházející z mezinárodních smluv a z evropského soukromého práva, obsahují následující kapitoly.

2.6.1. Pasivní právní pomoc při dokazování

V případě pasivní právní pomoci bude orgán zásadně postupovat podle českých procesních předpisů.²³ I z tohoto pravidla ovšem existují výjimky a to dle ust. § 104 ZMPS. Musí dojít ke splnění dvou kumulativních podmínek. Prvním předpokladem je samotná žádost cizího orgánu. Druhá podmínka již byla zmíněna výše, aby dožádání nebylo v rozporu s českým veřejným pořádkem.²⁴

Pozitivně se úprava staví k některým úkonům, které české vnitrostátní procesní předpisy nepředvídají, ale které veřejnému pořádku neodporují²⁵ tzv. dožádání zvláštním způsobem. Příkladem takového dožádání může být křížový výslech, affidativ,²⁶ svědecký výslech uskutečňovaný pomocí komisionáře²⁷ nebo přisežný výslech. Výslech s přísahou je nejen připuštěn, ale vzhledem k tomu, že OSŘ tuto formu výslechu nezná, je v ZMPS výslovně formulován.²⁸ Stanoven je ve dvou verzích, a to jak pro svědky a účastníky řízení, tak pro znalce.

²³ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7., opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009, s. 403.

²⁴ Ust. § 8 Instrukce MSp, Justiční orgán dbá, aby vyřízením právní pomoci nebyl poškozen veřejný pořádek ČR.

²⁵ Srovnej stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 8. 1987, sp. zn. CpJf 27/86, podle kterého je možné, „...aby ke zjištění skutečného stavu věci, zejména při projednání a rozhodování o občanskoprávních věcech s mezinárodním prvkem, bylo využito i takových důkazních prostředků, které obvykle v občanském soudním řízení před čs. soudy využívány nejsou, avšak v praxi soudů jiných zemí jsou známy a běžně uplatňovány, pokud ovšem jsou způsobily ke zjištění skutečného stavu věci.“

²⁶ Affidativ je písemné prohlášení účastníka k výzvě soudu.

²⁷ Komisionářem se myslí osoba dle Haagské úmluvy o dokazování, nikoliv osoba podle ust. § 2455 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

²⁸ ZAVADILOVÁ, M. a BELLOŇOVÁ, P. In: Pauknerová M., Rozehnalová, N., Zavadilová, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 680.

Jako důvod odmítnutí poskytování právní pomoci dle cizího práva by mohly sloužit i důvody, které zákon nezmiňuje. V posledních letech se začala hojně podporovat možnost výslechu svědka prostřednictvím videokonferenčního zařízení. Nejedná se o úkon, který je v rozporu s veřejným pořádkem České republiky, ale faktem zůstává, že české právo tento způsob výslechu nezná a orgány tak nevlastní vhodné prostředky k jeho uskutečnění. Odmítly by toto dožádání z praktických důvodů.²⁹

Samotný proces pasivní právní pomoci v dokazování si představme ještě na příkladu krevní zkoušky. Znalec, který je pověřen provedením znaleckého posudku, požádá cizí soud o provedení úkonu znalcem v cizině. Věc se neposílá konkrétnímu institutu či znalci, ale je možné uvést, který pracovník či institut by pro vyřízení důkazu byl nejvhodnější. Cizí justiční orgán tento požadavek příslušnému orgánu předá, a to způsobem podle mezinárodní smlouvy, dvoustranné smlouvy nebo jiným. Právě cizí orgán je ten, který upozorní osobu, jež se má podrobit provedení důkazu, o následcích odmítnutí provedení úkonu. Příslušný znalec pak zpracuje výsledky zkoušky a vypracuje závěrečný a konečný posudek. Samotné vzorky krve tak nikdy necestují mezi zeměmi.

Opačným způsobem probíhá spolupráce v případě určení otcovství, neboť znalecký posudek je výsledkem spolupráce českého a zahraničního znalce. Český soud stanoví znalce v České republice a toho vyzve, aby předložil žádost k provedení úkonu v cizině. Český znalec provede odběr genetického materiálu u osob v České republice a požádá cizího znalce (ten je rovněž ustanoven příslušným orgánem v cizině k provedení tohoto úkonu) o zaslání genetického materiálu osoby nacházející se v cizině. V okamžiku, kdy má český znalec veškeré materiály pohromadě, vypracuje znalecký posudek. V některých případech lze i přiložit poučení o následcích odmítnutí podrobení se tomuto vyšetření.³⁰ Právní úprava některých institutů je v zahraničí samozřejmě rozdílná a tak například ve Velké Británii a v USA soudy nemají pravomoc, aby nařídily test DNA za účelem zjištění otcovství.³¹

²⁹ FIALOVÁ, Z. In. Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 595–6.

³⁰ FIALOVÁ, Z. In. Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 592, například nařízení o dokazování.

³¹ ZAVADILOVÁ, M. a BELLOŇOVÁ, P. In: Pauknerová M., Rozehnalová, N., Zavadilová, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 672.

2.6.2. Pasivní pomoc při doručování

Pro přehlednost uvádím, že i při doručování platí podmínky stanovené v ust. § 104 ZMPS, kterými jsou žádost cizího orgánu a provedení způsobem, který neodporuje veřejnému pořádku České republiky. Pro právní pomoc při doručování je zásadní rychlost. Především v případě doručování žalob a předvolání k jednání, kdy je nutné a spravedlivé, aby se účastník, kterému se doručuje, mohl připravit na jednání. Jelikož se pohybujeme ve sféře mezinárodního práva, lze předpokládat určitou jazykovou bariéru. Proto i jazyk, ve kterém se v právní pomoc užije, má význam pro následky doručení.

Doručování písemnosti soudního i mimosoudního charakteru probíhá způsobem formálním a jednoduchým.

Zásadně je k písemnosti připojen doručný list, na kterém justiční orgán osvědčí, že písemnost byla doručena. Pokud doručný list připojen není, dožádaný orgán vyhotoví protokol, ze kterého je patrné, kdy a komu byla písemnost doručena a jakým způsobem byla ověřena adresátova totožnost.³²

Pokud se jedná o doručování, které probíhá ve státě dožádání stejným způsobem jako doručení vnitrostátní, jedná se o způsob formální.³³ Dle ust. § 104 ZMPS se zásadně koná podle českých předpisů. Proto se postupuje stejným způsobem, jako by se doručovala písemnost, která by pocházela od tuzemského orgánu. Proces doručování v českém právu nalezneme v OSŘ.³⁴

Český soud může formálně doručovat prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky nebo prostřednictvím doručujícího orgánu.³⁵ Zákon dále stanoví, jakým způsobem se určí adresa, co jsou doručující orgány, způsob doručování do vlastních rukou, náhradní doručování a další. Ještě zmíním ust. § 51 písm. j OSŘ o doručování do ciziny. Doručuje se podle mezinárodní smlouvy nebo podle předpisů evropského soukromého práva. Nelze-li zjistit datum doručení písemnosti, platí, že písemnost byla doručena dnem, kdy byla odesílajícímu soudu předložena taková listina nebo kdy byl u soudu učiněn takový úkon.³⁶

³² FIALOVÁ, Z. In: Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 598.

³³ VYBÍRAL, P. In: Pauknerová, M. a Růžička, K. *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014, s. 165.

³⁴ Ust. § 46–51 OSŘ.

³⁵ Ust. § 45 OSŘ.

³⁶ Ust. § 51 písm. j odst. 2 OSŘ.

O jednoduchý způsob doručování se jedná v případě, že jsou na způsob doručení kladeny nižší nároky. Možnost adresáta odmítnout takovou písemnost je širší a to zejména v případě, kdy písemnost není opatřena ověřeným překladem do českého jazyka. Z ust. § 105 ZMPS se dozvíme, že v takovém případě se písemnost doručí, je-li příjemce ochoten ji přijmout. Soud tak nepostupuje podle vnitrostátních pravidel.³⁷ Příjemce je zároveň poučen, že si musí být vědom následků, které by mohly nastat, odmítne-li písemnost přijmout. Poučení není nijak velkého rozsahu, neboť po českých soudech nelze vyžadovat znalost procesního práva všech cizích států.³⁸ *A contrario* tak platí, že písemnost s ověřeným překladem do českého jazyka se adresátovi doručí, aniž by záleželo na jeho ochotě ji přijmout.³⁹ Z principu by vracet žádosti o doručení písemností bez překladu nemělo smysl, neboť adresát mohl již v minulosti projevit svou znalost jazyka, ve kterém je doručováno. U prostého doručování nelze doručovat náhradním způsobem. Jednotlivé mezinárodní smlouvy, dvoustranné smlouvy a nařízení o doručování pak stanoví konkrétní pravidla pro jazykovou formu. Tato část je blíže analyzována v příštích kapitolách.

Písemnost nesmí obsahovat pohrůžku donucovacími prostředky např. uložení pokuty, předvedení a další. Již bylo řečeno v úvodu této kapitoly, že mezinárodní právo soukromé svým způsobem předchází tomu, aby si státy zasahovaly do svrchovanosti. Dožádáním cizímu orgánu lze takovému jednání předejít. Dále zopakují, že právní pomoc se poskytuje pouze v případě, kdy se nepříčí veřejnému pořádku, a proto by forma dožádání s pohrůžkou byla odmítnuta. Mezinárodní smlouva a další prostředky spolupráce mohou stanovit něco jiného, ale je třeba mít na paměti, že stát má většinou možnost takové formě dožádání zabránit.⁴⁰ Pokud se vyřizuje žádost cizího orgánu ne na základě ZMPS, i nadále se český orgán řídí českými předpisy, ale v tomto případě včetně použití donucovacích prostředků. V případě České republiky se jedná o předvedení a pořádkovou pokutu.⁴¹

³⁷ ZAVADILOVÁ, M. a BELLOŇOVÁ, P. In: Pauknerová M., Rozehnalová, N., Zavadilová, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 681.

³⁸ Tamtéž s. 682.

³⁹ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7., opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009. s. 403.

⁴⁰ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7., opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009. s. 404.

⁴¹ Ust. § 52 a 53 OSŘ.

2.6.3. Aktivní právní pomoc při doručování a dokazování

Pokud doplníme obecný princip tak aktivní právní pomoc se musí poskytovat na základě cizí úpravy. Cizí orgány tak jednají podle svých předpisů. Dle ust. § 107 ZMPS se neúčinnost procesního úkonu podle práva cizího může zhojit subsidiárně použitím českých procesních předpisů v případě, že pak lze dovodit právní účinky takového úkonu.⁴² Stejně tak pokud by úkony nebyly provedeny v souladu s českým právem, ale alespoň v souladu s právem cizím, tak i v tomto případě by byly účinné. Český orgán může požádat o provedení pomoci podle práva českého.

Platí zde v zásadě stejná pravidla pro doručování. V případě formálního doručování se musí k písemnosti dodat ověřený překlad a uvést, že se jedná o formální doručování.

Znovu je nutné připomenout odlišnost právních řádů. Některé procesní úkony, které jsou českému právu známé, jiné právní řády neznají. Hovoříme pak o tzv. zvláštní formě doručování. České právo doručuje rozhodnutí českých soudů do vlastních rukou. Pokud nebylo doručeno, nenabylo rozhodnutí právní pomoci. Tento institut však skutečně některé právní řády neznají. Dožádaný orgán by pak měl operovat v mezích svých předpisů, ale zároveň je povinen požadavku o zvláštní doručení vyhovět.⁴³ Přesto v případě, že je řádně doručeno podle cizího práva, nezakládá to neúčinnost tohoto doručení.⁴⁴

Naopak cizí úprava může nabízet širší škálu způsobu doručení. Například nařízení EPR stanoví postupy doručení s dokladem o přijetí žalovaným, bez dokladu o přijetí žalovaným a doručení zástupci.⁴⁵ Více o doručování podle nařízení EPR v kapitole čtyři.

Soud může žalovanému dokonce prominout zmeškání odvolací lhůty, pokud prokáže, že se bez vlastního zavinění v dostačujícím časovém předstihu o písemnosti nedozvěděl. Lhůta by se měla stanovovat přiměřeně k okolnostem případu, kdy nařízení nebo jiné smlouvy by měly mít přednost před českou úpravou. Dokonce lze stanovit i maximální lhůtu, po jejímž uplynutí již nelze

⁴² ZAVADILOVÁ, M. a BELLOŇOVÁ, P. In: Pauknerová M., Rozehnalová, N., Zavadilová, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 688.

⁴³ ZÁLESKÝ, R. In: Rozehnalová, N., Týč, V. a Záleský, R. *Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého v justiční praxi*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 97.

⁴⁴ FIALOVÁ, Z. In: Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 608.

⁴⁵ Srovnej čl. 13–15 nařízení EPR.

prominutí navrhovat. Taková lhůta pak musí být dlouhá alespoň jeden rok od vydání rozhodnutí. V případě rozhodnutí o osobním stavu nebo o právní osobnosti zmeškání odvolací lhůty prominout nelze.⁴⁶

Písemnost nesmí obsahovat pohružky použití donucovacích prostředků, ale naopak dožádaný orgán takových prostředků k provedení důkazů využít může. V případě, že soud potřebuje doručit předvolání na jednání, musí se odesílaný tiskopis modifikovat takovým způsobem, aby žádné donucovací prostředky nezahrnoval.⁴⁷

2.6.4. Procesní úkony prováděné českými zastupitelskými úřady

V této podkapitole budu hovořit pouze o aktivní právní pomoci zastupitelských úřadů. Pojmem zastupitelský úřad jsou míněna velvyslanectví, jejich konzulární oddělení, generální konzuláty a běžné konzuláty. Při provádění procesních úkonů těmito orgány je nutné respektovat ustanovení úmluv o diplomatických stycích⁴⁸ a konzulárních stycích⁴⁹ resp. konzulárních smlouvách uzavřených s příslušným státem.

Zákon nijak nestanoví, jaké vlastnosti by měla mít osoba adresáta a tak se předpokládá, že může jít jak o občana České republiky tak cizího státního příslušníka. Co zákon stanoví je rozsah úkonů, které zastupitelský úřad může provádět a to doručování a vyslychání.

Dále k osobě adresáta je myslím zajímavé připomenout případy zastoupení osoby na základě procesní plné moci. V souvislosti s ust. § 49 OSŘ veškeré písemnosti mají být doručovány zástupci. Ustanovení se tak vztahuje rovněž na toto doručování.⁵⁰ Tohoto práva se ale samozřejmě lze vzdát.

Ministerstvu zahraničních věcí je možné doručovat dokumenty prostřednictvím datové schránky. Ministerstvo pak provede konverzi dokumentů a tu zašle příslušnému zastupitelskému úřadu v zahraničí. Možnost doručování do

⁴⁶ ZAVADILOVÁ, M. a BELLOŇOVÁ, P. In: Pauknerová M., Rozehnalová, N., Zavadilová, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 690.

⁴⁷ ZAVADILOVÁ, M. a BELLOŇOVÁ, P. In: Pauknerová M., Rozehnalová, N., Zavadilová, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 689

⁴⁸ Vídeňská úmluva o diplomatických stycích č. 157/1964 Sb.

⁴⁹ Vídeňská úmluva o konzulárních stycích č. 32/1969 Sb.

⁵⁰ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 7. 1994 sp. zn. 4 Cdo 36/94. Nedostatek vyznění zástupce v uvedených případech je vadou, jakou má na mysli ust. § 237 písm. f) o. s. ř. Existence této vady nejen zakládá přípustnost dovolání, ale naplňuje i dovolací důvod podle § 242 odst. 2 písm. a) o. s. ř.

datové schránky je dokonce stanovena podle zákona jako povinnost.⁵¹ Vždy je potřeba vyhodnotit, který postup je v dané situaci vhodnější. Písemnosti určené cizím orgánům není vhodné doručovat tímto způsobem.⁵² Soud má možnost se stýkat se zastupitelským úřadem i přímo a dokumenty se pak posílají poštou, faxem nebo elektronicky.

Procesní úkony provádí zastupitelský úřad na žádost českého soudu a to přiměřeně dle českých právních předpisů. Zastupitelský úřad například musí stejným způsobem, jako tak činí soud, vyslýchanou osobu poučit. Úřad má složitější situaci v tom, že zároveň musí dodržovat místní právní úpravu. Tak jako v jiných případech, tento způsob právní pomoci působí stejné účinky, jako by úkony provedl soud.

Občané České republiky, kteří požívají imunit, nepodléhají v rozsahu těchto imunit pravomoci přijímajícího státu. Může se jednat o svědky, znalce či účastníky řízení. Přijímající země pak logicky nemohou osobám, které mají imunity doručovat písemnosti ani je nemohou podrobit výslechu. Zastupitelský úřad je jediným subjektem, který může v cizině tyto úkony provést.⁵³ I z tohoto pravidla existuje výjimka, neboť některé státy vyžadují souhlas, i pokud se jedná o situaci dokazování českým orgánem ve vztahu ke státním občanům České republiky.⁵⁴ Úpravu tohoto zacházení nalezneme v § 106 odst. 1 písm. b) ZMPS a zároveň i v jiných mezinárodních smlouvách. Stejným způsobem probíhá doručování písemností v budovách nebo místnostech, které jsou podle mezinárodního práva nedotknutelné.⁵⁵

2.6.5. České soudy a zjišťování dědiců při dědickém řízení vedeném v zahraničí

V ust. § 106 odst. 3 ZMPS se setkáváme s novinkou oproti úpravě ZMPSP. Jedná se o zvláštní způsob spolupráce českých soudů a Ministerstva zahraničních věcí. České orgány zde vystupují v pasivní právní pomoci, neboť ji poskytují orgánům, které vedou dědické řízení v zahraničí.

⁵¹ Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů.

⁵² FIALOVÁ, Z. In: Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 601.

⁵³ ZAVADILOVÁ, M. a BELLOŇOVÁ, P. In: Pauknerová M., Rozehnalová, N., Zavadilová, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 687.

⁵⁴ Případ Austrálie, Dánska, Norska, Švýcarska.

⁵⁵ Ust. § 9 odst. 1 Instrukce MSp.

Zastupitelské úřady jsou nadále limitovány ust. § 103 ZMPS tedy podmínkou vzájemnosti, také za splnění podmínky že žádost vzešla od cizího orgánu pověřenému takovou žádost podat a další. Spolupráce sice probíhá ve sféře soukromého práva, ale ani zde se osobní údaje neposkytují soukromým subjektům (správcům dědictví, vykonavatelům závěti), ale například soudním komisařům (notářům).

Zákon tímto ustanovením vytváří jakousi ochranu nad potenciálními dědici, kteří jsou buď občany České republiky, nebo zde mají trvalý pobyt, v dědictví vedeném cizině. Potenciálem se myslí existence okolnosti, která by měla být uvedena v žádosti o součinnost. Soud pak na žádost Ministerstva zahraničních věcí činí úkony ke zjištění takových osob. Věcně a místně příslušným soudem je okresní soud v místě, kde se osoba zdržuje. Pokud nelze zjistit, kde se osoba zdržuje, je místně příslušný soud, v jehož obvodě má sídlo Ministerstvo zahraničních věcí, tedy Obvodní soud pro Prahu 1. V tomto ustanovení se zákon odchyluje od ustálené praxe dvoustranných smluv. Smlouvy stanoví, že nelze-li zjistit příslušný soud je jím ten v obvodu orgánu spravujícího informační systém evidence obyvatel, tedy Obvodní soud pro Prahu 7.⁵⁶

Ještě se pozastavím u termínu zdržovat se. V rámci rekodifikace občanského práva došlo k jisté modernizaci, co se týče hraničních určovatelů užívaných mezinárodním právem soukromým. Z původně obvyklého určovatele státní příslušnosti se nyní v zákoně daleko častěji objevuje určovatel obvyklého pobytu. Dle mého názoru s tím koresponduje i toto ustanovení. Přesto se tento termín nikterak nedefinuje, a je proto třeba vycházet ze zavedeného termínu, kterým se zabýval i Soudní dvůr Evropské unie.⁵⁷ Soud projevil názor, že obvyklým pobytem je místo které má pro osobu charakter stálosti. Je tedy obvyklým centrem jejich zájmů. Zejména se bere v úvahu rodinná situace, zaměstnání a kontinuita pobytu. V českém prostředí je tento termín spojen s pojmem bydliště.

Ustanovení § 106 odst. 3 ZMPS se v zákoně objevilo až v závěrečné fázi jeho příprav a to díky připomínce Ministerstva zahraničních věcí, které se v poslední době často setkávalo se situacemi, kdy se na ně obracely zastupitelské

⁵⁶ ZAVADILOVÁ, M. a BELLOŇOVÁ, P. In: Pauknerová M., Rozehnalová, N., Zavadilová, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 688.

⁵⁷ Rozsudek SDEU č. 76/76 ve věci *Silvana Di Paolo v. Office national de l'emploi*, z 17. 2. 1977.

úřady České republiky v zahraničí⁵⁸ s žádostmi o poskytnutí informací o osobách.⁵⁹ Problematickým byl proces zjištění totožnosti potenciálních dědiců, neboť neexistoval žádný mechanismus, který by toto zjištění zajišťoval. Soud provádí běžné zjištění totožnosti osoby z Informačního systému evidence obyvatel. Dědici, jehož pobyt není znám, jmenuje ve zvláštních případech pozůstalostní soud pro řízení o pozůstalosti opatrovníka.⁶⁰

2.7. Zjišťování adres a spolupráce s matričními úřady

Ze zjišťování adres potenciálních dědiců přejdu ke zjišťování adres všech osob, které mohou být dožadovány o právní pomoc. Dle nařízení o doručování a dle Haagské úmluvy o doručování lze o tuto formu právní pomoci žádat pouze za předpokladu, že je známa adresa osoby, již se má písemnost doručovat. Pokud adresu osoby neznáme tak zmíněné předpisy aplikovat nelze.⁶¹ Tyto předpisy zároveň ani nestanoví proces, kterým by požadované informace bylo možné získat, a proto nejsou vhodné. I v České republice se setkáváme se situacemi, kdy sice adresa známa je, ale osoba se na ní nezdržuje. Existuje ovšem řada dvoustranných smluv o právní pomoci, které obsahují rovněž ustanovení o spolupráci při sdělování adres. Tato ustanovení se pak samozřejmě odlišují ve svém rozsahu i obsahu.

Příkladem necht' je smlouva mezi Českou republikou a Ukrajinou, která nejen zajistí spolupráci, ale v případě, že je uvedena adresa nesprávně nebo nepřesně, se justiční orgán dožádané smluvní strany pokusí zjistit správnou adresu. Součinnost je dále rozebrána v případech týkajících se uplatnění nároku na výživné, kdy dožádaná strana zjistí zaměstnavatele i zdroje a výše příjmu osoby, o kterou se jedná.⁶² Proces zjišťování adres v České republice probíhá na základě ust. § 3 zákona o evidenci obyvatel⁶³ a ust. § 158 cizineckého zákona⁶⁴ a to jak

⁵⁸ Na základě čl. 5 písm. e Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích. Funkcí konzula je i ochrana zájmů státních příslušníků vysílajícího státu, fyzických i právnických osob, ve věcech dědických na území přijímajícího státu, a to ve shodě se zákony a předpisy přijímajícího státu.

⁵⁹ FIALOVÁ, Z. In. Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 603–4.

⁶⁰ Ust. § 120 ZŘS.

⁶¹ SVOBODA, J., KLIČKA, O.: *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 370 s.

⁶² Čl. 15 Smlouvy mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech 123/2002 Sb. m. s.

⁶³ Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel).

v běžném civilním řízení, tak v řízení s mezinárodním prvkem či při poskytování právní pomoci.

Spolupráce s matričními úřady⁶⁵ cizích států se odehrává především v oblasti rodinného práva. Pokud tak stanoví předpis, automaticky se zašle pravomocné rozhodnutí soudů, které se týká osobního stavu a které je třeba zapsat v evidenci cizího státu. Pošle se přímo poštou konzulárnímu úřadu resp. oddělení příslušného zastupitelského úřadu cizího státu v České republice nebo úřadu vykonávajícího konzulární působnost v České republice. Písemnost je doplněna průvodním dopisem,⁶⁶ kde je nutné uvést poslední známé státní občanství účastníků. V ostatních případech se pravomocná rozhodnutí zasílají na žádost. Pokud se jedná o žádost účastníka, bude poučen justičním orgánem, že toto dožádání si musí vyřídit sám u zastupitelského úřadu příslušného cizího státu.⁶⁷

2.8. Formy styku s cizími orgány

Nyní je potřeba objasnit samotné způsoby, kterými styk probíhá. Literatura je i v této problematice odlišná a samotné dělení je proto spíše formálního charakteru.

Jak již bylo řečeno výše, ust. § 102 ZMPS ústředním orgánem pro právní pomoc je Ministerstvo spravedlnosti a není-li stanoveno jinak, pak se soudy s cizími orgány stýkají skrze něj. Žádosti a dožádání českých soudů i zahraniční žádosti o justiční spolupráci k českým soudům jsou upraveny v množství mezinárodních pramenů. Z těchto pramenů si můžeme připomenout nařízení EU, Haagské úmluvy a Vídeňskou úmluvu o konzulárních stycích. Významným zdrojem informací v této oblasti je především Ministerstvo spravedlnosti, které na svých internetových stránkách vede seznam těchto smluv.⁶⁸ Způsob faktického provedení právní pomoci pak nalezneme v Instrukci Ministerstva spravedlnosti o

⁶⁴ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (cizinecký zákon).

⁶⁵ Bližší úpravu matrik, matričních úřadů a dalších nalezneme v zákoně č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů.

⁶⁶ Vzor č. 10 Instrukce MSp, Zaslání rozhodnutí, které může vyvolat zápis v matrice cizího státu, přímo cizímu zastupitelskému úřadu.

⁶⁷ Ministerstvo zahraničních věcí. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/>. Státy nebo území.

⁶⁸ Ministerstvo spravedlnosti. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5120&d=8743>.

postupu justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodně právních (dále jen Instrukce MSp).

Podle toho, jestli se poskytuje právní pomoc na základě mezinárodní smlouvy nebo jiným způsobem se postupuje na základě těchto forem styku:

- a) přímý,
- b) meziministerský,
- c) konzulární,
- d) diplomatický.

2.8.1. Přímý styk

Přímým stykem se rozumí proces, kdy dožadující orgán pošle podání přímo protějším orgánu v zahraničí. Pro definici přímého styku budu vycházet především z ust. § 2 Instrukce MSp, přímý styk.

Justiční orgány v České republice se takto stýkají s členskými státy EU na základě právních předpisů EU.⁶⁹ Dále pak přímý styk může probíhat na základě mezinárodní smlouvy. Zároveň se mohou přímo stýkat i konzulární úřady a konzulární oddělení zastupitelských úřadů cizích států v České republice nebo i se sídlem mimo Českou republiku. Tento přímý styk je přípustný v oblasti výkonu konzulárních funkcí s výjimkou ust. § 7 odst. 5 ZMPS.⁷⁰ Pokud by cizí orgán zaslal podání českému orgánu a neexistoval by pramen, na základě kterého by se jednalo o přímý styk, pak český orgán věc předloží Ministerstvu spravedlnosti, které následně doporučí další postup.

2.8.2. Styk meziministerský

Jedná se o formu jak přímého, tak nepřímého styku. Jak bylo stanoveno v ust. § 102 ZMPS, není-li stanoveno jinak, pak styk probíhá prostřednictvím ministerstva. Ministerstvo dožádání opatří předkládací zprávou na zvláštním listu.⁷¹ Zároveň ministerstvo sleduje vyřizování věci a případně urguje orgány.

⁶⁹ Ministerstvo spravedlnosti [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=2483>.

⁷⁰ Případy doručení osobám požívajícím imunity zprostředkuje Ministerstvo zahraničních věcí, jak již bylo zmíněno výše.

⁷¹ Předkládací zpráva obsahuje adresu ministerstva, věc, označení orgánu, který věc dožaduje, datum a kulaté razítko.

Na základě některých zejména dvoustranných smluv pak lze provádět i přímý meziministerský styk.⁷²

2.8.3. Styk konzulární

Konzulární styk probíhá na základě Haagských úmluv (v literatuře se také setkáme s pojmem styk podle Haagských úmluv) zejména Haagské úmluvy o doručování a Haagské úmluvy o dokazování. Rozdíl oproti zastupitelskému úřadu je ten, že Ministerstvo zahraničních věcí předá dožádání přímo příslušnému českému konzulárnímu úřadu. Ten předá věc přímo ústřednímu orgánu⁷³ členského státu Haagské úmluvy. Zjednodušuje se tak přístup oproti následujícímu způsobu, přesto se jedná o zdlouhavý proces.

2.8.4. Styk se zastupitelskými úřady jiný než přímý

Zopakují, že mezi zastupitelské úřady řadíme velvyslanectví, konzulární oddělení, generální konzuláty a konzuláty. Dožádání je zasláno prostřednictvím zastupitelských úřadů domovského státu ve státě, kde má být úkon proveden. Tento způsob právní pomoci přichází v úvahu v situaci, kdy dožádaný stát není ve vztahu k České republice vázán žádnou mezinárodní smlouvou nebo pouze Haagskou úmlouvou o civilním řízení a žádnou další z Haagských úmluv.⁷⁴ Postup probíhá tak, že Ministerstvo spravedlnosti postoupí dožádání Ministerstvu zahraničních věcí. Ministerstvo zahraničních věcí pak dále věc postoupí českému diplomatickému úřadu a ten konečně věc dožádá u cizího úřadu, který řeší zahraniční věci (nemusí jím vždy být ministerstvo). Tento cizí úřad následně zařídí, aby věc byla postoupena dožádanému orgánu. Stejným způsobem se věc vrací zpět do České republiky.

Jak je vidět, ve formách poskytování právní pomoci neexistují pevné hranice. Proto můžeme v literatuře nalézt jiné názvy a různá dělení. Každý způsob spolupráce má své výhody a nevýhody. V některých případech je výhodnější využít meziministerského styku, který se může zdát zdlouhavý. Jindy zase

⁷² ZAVADILOVÁ, M. a BELLOŇOVÁ, P. In: Pauknerová M., Rozehnalová, N., Zavadilová, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 667.

⁷³ Haagská konference [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=authorities.listing.

⁷⁴ ZAVADILOVÁ, M. a BELLOŇOVÁ, P. In: Pauknerová M., Rozehnalová, N., Zavadilová, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 667.

zastupitelský styk nemusí být vhodný, jelikož sídlo zastupitelského úřadu je mimo Českou republiku.

2.9. Používání jazyků při poskytování právní pomoci

Především v podkapitole doručování byla zmíněna složka o používání jazyků při doručování. Existují proto tři různé situace, které mohou nastat:

- a) dožádání lze vyhotovit pouze v českém jazyce,
- b) dožádání je opatřeno ověřeným překladem,
- c) při dožádání se užije jazyka určeného mezinárodní smlouvou.

Komunikace na mezinárodní úrovni probíhá především v anglickém jazyce, a proto se rozšiřuje praxe, kdy veškerá dožádání v angličtině by měla být přijata. V případě a) lze doručovat například do Ruské federace,⁷⁵ na Kubu,⁷⁶ do Chorvatska.⁷⁷ Na základě možnosti b), ověřeného překladu, je pak prováděna většina právní pomoci.

Třetí možnost je v zásadě výjimka z pravidla upravená v Haagské úmluvě o doručování. Na základě úmluvy je možné tiskopisy (žádost o doručení a základní údaje o písemnosti) vyplnit buď v jazyce dožádaného státu nebo jazyce anglickém nebo francouzském.⁷⁸ Každý stát, který je členem Haagských úmluv pak je povinen dožádání přijmout v angličtině nebo francouzštině.⁷⁹ V případě že si stát vytvoří výhradu a některý z těchto jazyků vyloučí, je možné určit jiný jazyk, ve kterém může být dožádání zasláno.

Podle dalších mezinárodních a dvoustranných smluv pak lze doručovat písemnosti i v jiném jazyce. Například státy Barbados, Botswana, Malawi a

⁷⁵ Čl. 15 Smlouvy mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních, č. 95/1983 Sb.

⁷⁶ Čl. 4 Smlouvy mezi Československou socialistickou republikou a Kubánskou republikou o vzájemné právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních, č. 80/1981 Sb.

⁷⁷ Čl. 55 Konzulární úmluvy mezi Československou socialistickou republikou a Socialistickou federativní republikou Jugoslávií, č. 42/1983 Sb.

⁷⁸ ZÁLESKÝ, R. In: Rozehnalová, N., Týč, V. a Záleský, R. *Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého v justiční praxi*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 101.

⁷⁹ Např. čl. 7 Haagské úmluvy o doručování.

Seychely užívají anglického jazyka.⁸⁰ Dále do Alžírka lze písemnosti přeložit do francouzštiny. Arabština zná mnoho dialektů, které jsou významně odlišné. Podobné dvoustranné smlouvy pak podstatně zjednodušují. K dnešnímu dni je evidováno celkem 65 soudních tlumočnicků do arabštiny.⁸¹ Přesto se domnívám, že takový překlad by mohl být problematický.

V ostatních případech se dožádání vyhotovuje v úředním jazyce dožádaného státu. Úřední jazyk je většinou obecně známý. Do Švýcarské konfederace se provádí dožádání v úředním jazyce kantonu, o který jde.⁸²

Úprava práva Evropské unie v zásadě vyřizuje formální záležitosti v úředním jazyce dožádaného státu. Adresát má možnost odmítnout přijetí písemnosti, pokud nebyla vyhotovena v jazyce, kterému rozumí nebo v úředním jazyce přijímajícího státu.⁸³

Pokud to nařízení nebo mezinárodní smlouva nevyklučuje, může soud v případě své jazykové vybavenosti písemnost přeložit sám. Písemnost se pak podepíše a je opatřena úředním razítkem soudu.⁸⁴

2.10. Náklady mezinárodní právní pomoci

Na proces poskytování právní pomoci se vážou i náhrady nákladů řízení. Je nutné upozornit na fakt, že tyto náklady nemohou být hrazeny cizímu orgánu přímo stranami, v jejichž sporu se o právní pomoc žádá. Soud, který řízení vede, sice o nákladech řízení rozhodne, ale ne takovým způsobem, aby určil, jaká část nákladů by měla pokrýt poskytnutí právní pomoci.

Především při dokazování mohou být náklady značné. Test otcovství se pohybuje okolo 12.000,- Kč⁸⁵ za znalecký posudek, přičemž hovoříme o spolupráci v České republice. Získání genetického materiálu ze zahraničí pak

⁸⁰ Jedná se o státy, které mají angličtinu jako jeden z úředních jazyků. Blíže v ZÁLESKÝ, R. *In: Rozehnalová, N., Týč, V. a Záleský, R. Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého v justiční praxi*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 101.

⁸¹ Ministerstvo spravedlnosti, Seznam tlumočnicků [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: [http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/\\$\\$SearchForm?OpenForm](http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/$$SearchForm?OpenForm).

⁸² Příloha č. 3 Instrukce MSp, Seznam kantonálních ústředních úřadů pro právní pomoc ve věcech občanských a obchodních ve Švýcarsku.

⁸³ Srovnej čl. 5 a čl. 8 nařízení o doručování a čl. 5 nařízení o dokazování.

⁸⁴ Ust. § 25c Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

⁸⁵ DNA Centrum Bulovka [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.dnacentrum.cz/sluzby/>.

může mnohonásobně zvýšit výsledné náklady úkonu. Většina mezinárodních a dvoustranných smluv se proto těmito náklady zabývá.

V zásadě se dělí tyto smlouvy do dvou skupin. V prvním případě dožádaná smluvní strana hradí veškeré náklady, které jí vzniknou, a jejich náhradu pak nemůže požadovat. Druhou skupinou jsou smlouvy, které umožňují, aby dožádaná strana požadovala náhradu určitých nákladů (například doručování zvláštní formou, náklady vzniklé účastí oprávněné úřední osoby, znalečné a další náklady znaleckého posudku, svědečné, náklady pro tlumočníky a překladatele, náklady spojené s předvedením svědků a důkaz provedený ve zvláštní formě).⁸⁶

Požadování náhrady nákladů je tak právem, ale ne povinností dožádaného státu. Povinnost uhrazení těchto nákladů povětšinou připadá dožadujícímu státu, někdy dožadujícím orgánům. Jak již bylo řečeno výše, nikdy není závazkem účastníků řízení.⁸⁷

Výše náhrady nákladů se určuje podle práva dožádaného státu, což je upraveno v některých mezinárodních smlouvách. Není zde zakotven způsob, kterým by bylo možné provést přezkum skutečně vzniklých nákladů. V některých případech si státy stanoví právo požadovat zálohu za provedení právní pomoci. Toto je upraveno například ve smlouvě s Rakouskem.⁸⁸ Smlouva stanoví, že mezi smluvními státy nebudou hrazeny náklady, které vznikly při dožádání, kromě odměn vyplácených znalcům. Právě provedení znaleckého důkazu může být učiněno závislým na složení zálohy a to pouze tehdy, kdy u dožádaného soudu má znalečné hradit účastník, jehož bydliště, pobyt nebo sídlo je ve státě, jehož soud byl dožádán. Myslím si, že jedním z účelů tohoto ustanovení smlouvy bylo, aby navrhovatel řízení skutečně zvážil, ve které zemi chce své řízení vést.

V evropském právu soukromém se také zásadně poskytují úkony dožádání bezplatně. Výjimku představují zvláštní způsoby doručování a dokazování, dále pak znalečné a náhrady nákladů tlumočnicků jsou-li potřeba.⁸⁹

⁸⁶ ZÁLESKÝ, R. In: Rozehnalová, N., Týč, V. a Záleský, R. *Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého v justiční praxi*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 103.

⁸⁷ ZÁLESKÝ, R. In: Rozehnalová, N., Týč, V. a Záleský, R. *Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého v justiční praxi*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 103.

⁸⁸ Čl. 15 Smlouvy mezi Československou socialistickou republikou a Rakouskou republikou o vzájemném právním styku ve věcech občanskoprávních o listinách a o právních informacích se Závěrečným protokolem, č. 9/1963 Sb.

⁸⁹ Srovnej čl. 11 nařízení o doručování a čl. 18 nařízení o dokazování.

V Haagských úmluvách, ani v evropských nařízeních, dokonce ani ve většině mezinárodních smluv není výslovně upraveno časové hledisko, kdy se má žádat o náhradu nákladů spojených s provedením právní pomoci. Naopak, kde podobné ustanovení najít lze, je například ve smlouvě s Velkou Británií.⁹⁰ Tato dohoda sice nedefinuje konkrétní den podání žádosti o náhradu nákladů, ale alespoň stanoví, že se žádost předá současně s vyřízeným dožádáním. Lze tak předpokládat, že z tohoto postupu se vychází ve většině jiných případů a praxe to potvrzuje. Samozřejmě lze uplatnit toto právo i později, ale stát se pak vystavuje riziku promlčení tohoto práva.⁹¹

Praxe českých soudů je taková, že žádost o náhradu nákladů obsahuje vyúčtování nákladů, které znázorní na příslušných předpisech jak českých, tak mezinárodních. Dále soud uvede své bankovní spojení, na které má být částka uhrazena.

⁹⁰ Čl. 9 Smlouvy mezi republikou Československou a Spojeným Královstvím Velké Británie a Irsku o právní pomoci ve věcech občanských, č. 70/1926 Sb.

⁹¹ ZÁLESKÝ, R. In: Rozehnalová, N., Týč, V. a Záleský, R. *Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého v justiční praxi*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 104.

3. Mezinárodní smlouvy o právní pomoci

Cílem třetí kapitoly je shrnout úpravu právní pomoci na mezinárodní úrovni, přičemž evropskému právu je ponechána samostatná kapitola. Práce se soustředí na oblast právní pomoci, se kterou se lze setkat v České republice. Proto bude tato kapitola věnována především Haagské konferenci, a teprve v závěru kapitoly upozorním na existenci dalších smluv. Jelikož proces, kterým probíhá přijetí Haagských úmluv, není v české literatuře vysvětlen, zařadila jsem jej na počátek této kapitoly. Dále jsem vycházela především z materiálů jednotlivých úmluv a z předpisů jim blízkým.

3.1. Vývoj Haagské konference

Haagská konference o mezinárodním soukromém právu (HCCH) je mezivládní organizace, která se zabývá unifikací pravidel týkajících se mezinárodního práva soukromého.⁹² Její první zasedání bylo svoláno nizozemskou vládou na základě podnětu Tobiaše M. C. Assera v roce 1893. Zde si můžeme ukázat, jak dalece dosahuje historie mezinárodního práva soukromého, neboť již v té době byl Asser odborníkem na mezinárodní právo soukromé, Aktivní byl i v oblasti mírových řešení mezinárodních konfliktů, což prokazuje fakt, že inicioval Mírové konference v Haagu z roku 1899.⁹³ Haag se tak stal jakýmsi centrem mezinárodního práva, což dokazují i sídla dnešních významných mezinárodních institucí.⁹⁴ Asser spolu s Alfredem Hermannem Friedem získali za práci pro Haagskou konferenci v roce 1911 Nobelovu cenu za mír.

Od prvního zasedání do druhé světové války proběhlo ještě šest schůzí. Sedmá konference je označována jako počátek nové éry a příprava pro statut na základě kterého se stala Konference permanentní mezivládní organizací. Statut vešel v účinnosti 15. července 1955 a od následujícího roku se každé čtyři roky konají plenární zasedání.

⁹² Čl. 1 Statutu Haagské konference o mezinárodním právu soukromém.

⁹³ Asser Institut [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.asser.nl/about-the-institute/>.

⁹⁴ Jak akademické (Mezinárodní centrum pro boj s terorismem), tak výkonné (Eurojust, Europol), soudní (Mezinárodní soudní dvůr, Mezinárodní trestní soud, Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii), legislativní (Haagská konference o mezinárodním právu soukromém) tak konečně i řada významných organizací (Organizace pro zákaz chemických zbraní).

3.2. Činnost Haagské konference

Hlavní metodou pro dosažení účelu Konference je jednání a navrhování mnohostranných smluv nebo úmluv v různých oblastech mezinárodního práva soukromého. Problematika, kterou se především HCCH zabývá, se týká témat mezinárodní soudní a správní spolupráce, kolize právních norem soukromého práva včetně vyživovací povinnosti, postavení práva dítěte, vztahy mezi manželi, oblast závětí a výkon a uznání cizích soudních rozhodnutí.

Sekretariát HCCH nejdříve provede výzkum tématu, kterým by se nový předpis měl zabývat. Poté se zvolí Zvláštní výbor, který se skládá z vládních expertů a ti mají za úkol vytvořit nezávazný návrh nového předpisu. Nad návrhy se potom diskutuje a případně jsou i přijaty na půdě Plenárních zasedání Haagské konference, která mají formu diplomatické konference.⁹⁵

Sekretariát také udržuje blízké kontakty se členy Konference a to prostřednictvím orgánu, který si členský stát zvolí. Také Stálá kancelář HCCH někdy vstupuje do přímého kontaktu s ústředními orgány, určenými samotnými státy, za účelem sledování aplikace některých smluv.

Aby se nadále propagoval rozvoj mezinárodní spolupráce, HCCH spolupracuje s dalšími mezinárodními organizacemi jako Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL), Dětský fond OSN (UNICEF), Evropská unie, Rada Evropy, Mezinárodní ústav pro sjednocování soukromého práva (UNIDROIT), Asijsko-Africká právně poradní organizace (AALCO) a další.⁹⁶ K dnešnímu dni tak Konference má celkem 78 členů (77 států a EU) a přijala celkem 45 úmluv.⁹⁷ Tyto úmluvy byly přijaty především na téma apostil, doručování soudních a mimosoudních dokumentů, získávání důkazů v cizině, přístup k soudům a další.

Mnohé z nástrojů HCCH a EU se překrývaly, a proto došla Unie k závěru, že Evropská komise sjedná podmínky a způsoby přistoupení k HCCH. Do té doby

⁹⁵ Viz odrážka (7) Preambule Rozhodnutí Rady o přistoupení Evropského společenství k HCCH 2006/719/ES.

⁹⁶ Haagská konference [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=text.display&tid=4.

⁹⁷ Tamtéž.

dle Statutu mohly být členy HCCH pouze státy,⁹⁸ ale na diplomatické konferenci v Haagu se členové HCCH shodli, že takovéto změny Statutu lze připustit.⁹⁹

3.3. Struktura Haagské konference

Fungování Konference je zajištěno třemi základními orgány a to již zmíněným Plenárním zasedáním, Sekretariátem a Řídícími orgány.

Zopakují, že Plenární zasedání se setkává jednou za čtyři roky na běžném diplomatickém zasedání. Pokud je potřeba, je možné svolat mimořádné zasedání. Během těchto konferencí se probírají a případně přijmou nezávazné úmluvy a někdy i doporučení. Veškeré přijaté dokumenty jsou pak shrnuty v Závěrečném aktu, který je podepsán všemi delegacemi. Každý stát má právo hlasovat jedním hlasem, přičemž k přijetí rozhodnutí je potřeba většiny přítomných delegací. Prezidentem Plenárního zasedání je již tradičně vedoucí delegace Nizozemska.

Řídícím orgánem je na základě Statutu Konference Nizozemský stálý výbor pro mezinárodní právo soukromé.¹⁰⁰ Zajišťuje činnost HCCH a má povinnost určit datum a agendu Plenárního zasedání. Z praxe ale je známo, že i státy samotné mají významný vliv na rozhodovací proces v tomto ohledu, stejně tak jako v jiných záležitostech obecné politiky. Zvláštní výbor vládních odborníků i v období mezi Plenárními zasedáními vytváří doporučení, která se během zasedání mohou projednat.¹⁰¹

Sekretariát nebo také Stálá kancelář, sídlící v Haagu má za úkol se zabývat dalšími aktivitami Konference. Hlavním úlohou je příprava a organizace Plenárních zasedání a setkání Zvláštního výboru. Členové sekretariátu provádějí základní výzkum k jakémukoli tématu, kterým se Konference bude zabývat. Zároveň udržují a rozvíjejí styky s národními organizacemi, odborníky, delegáty smluvních zemí a neposledně také s ústředními orgány smluvních států.

Sekretariát z důvodu harmonizace přijatých úmluv Konference, asistuje s organizováním zasedání a seminářů, které jsou vedeny na mezinárodní,

⁹⁸ BĚLOHLÁVEK, A. J. Přistoupení Evropského společenství k Haagské konferenci o mezinárodním právu soukromém. *Právní zpravodaj*. č. 12/2006. s.6.

⁹⁹ Rozhodnutí Rady EU o přistoupení Společenství k Haagské konferenci o mezinárodním právu soukromém ze dne 5. října 2006/719/ES.

¹⁰⁰ Založen královskou vyhláškou ze dne 20. února 1897 s cílem prosazovat kodifikaci mezinárodního práva soukromého.

¹⁰¹ Haagská konference [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=text.display&tid=4.

regionální nebo národní úrovni. Vzdělávat mají různé osoby včetně soudců, úředníků ústředních orgánů a jiných osob.

Rozpočet Konference se každý rok předkládá ke schválení Radě diplomatických zástupců v Haagu. Tato Rada také rozděluje výdaje mezi smluvní státy. Systém klasifikace těchto výdajů v zásadě sleduje plán, který aplikuje Světová poštovní unie.¹⁰²

3.4 Haagské úmluvy o mezinárodním právu soukromém

Haagské úmluvy se rozvíjely již od roku 1905 a zde uvádím seznam několik z nich jako příklad těch významnějších:

- 1) Úmluva o civilním řízení;
- 2) Úmluva o provádění důkazů v cizině ve věcech občanských a obchodních;
- 3) Úmluva o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních;
- 4) Úmluva o uznání a vykonatelnosti rozhodnutí o vyživovací povinnosti k dětem;
- 5) Úmluva o uznávání výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti;
- 6) Úmluva o uznání rozvodů a zrušení manželského soužití;
- 7) Úmluva o právu použitelném na dopravní nehody;
- 8) Úmluva o mezinárodní správě pozůstalosti;
- 9) Úmluva o mezinárodním přístupu k soudům.¹⁰³

Jak již bylo zmíněno výše, práce je zaměřena na právo doručování a dokazování. Tyto úmluvy budou podrobněji rozebrány. Bližší analýza dalších Úmluv není cílem této práce, ale mohla by být námětem práce rigorózní.

Haagská konference prošla významným vývojem po přijetí Haagské úmluvy o civilním řízení z roku 1954, která nahradila úmluvu původní z roku 1905. Tato smlouva tak odstartovala zásadní vývoj na poli právní pomoci.

¹⁰² Světová poštovní unie [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: www.upu.int.

¹⁰³ POKORNÝ, M. In: HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2009, s. 257.

3.5. Haagská úmluva o doručování

Úmluva o doručování byla vyhlášena v roce 1965 a do dnešního dne k ní přistoupilo 68 států.¹⁰⁴ Zvyšující se počet členských států svědčí o aktuálnosti tohoto dokumentu. Zastoupeny jsou zde země z různých kontinentů (USA, Čína, Argentina, Izrael, Japonsko, Austrálie).¹⁰⁵ Česká republika ji jako nástupnický stát po předchozím státním zřízení přijala v roce 1993. Jejím hlavním cílem je umožnit doručování do zahraničí co nejeftivnějším a nejrychlejším způsobem.

Úmluva je rozdělena na tři části (soudní písemnosti, mimosoudní písemnosti a obecná ustanovení), obsahuje celkem 31 článků a právě jednu přílohu.

3.5.1. Působnost a aplikace Haagské úmluvy o doručování

Oproti nařízení má úmluva tradičně velmi krátkou preambuli na kterou navazuje článek 1 upravující působnost úmluvy. Ta je stanovena v oblasti obchodního a občanského práva. Co se týče působnosti osobní a místní je nutné, aby se skutečně jednalo o doručování z jednoho smluvního státu do druhého. Úmluva se tak nezabývá žalovaným ve smyslu jeho místa bydliště nebo pobytu. Na základě judikatury německého soudu, pokud sídlo společnosti je jak v Německu, tak v zahraničí, nemůže žalovaný očekávat, že mu písemnost bude doručena do zahraničí.¹⁰⁶

Na základě čl. 29 odst. 1 stát může prohlásit, že se tato úmluva vztahuje na všechna území, která zastupuje v mezinárodních vztazích nebo jenom na jedno či více z nich. Například Francie deklarovala, že pokud není stanoveno jinak, vztahuje se území na celou oblast Francouzské republiky.¹⁰⁷ Stejně tak Velká Británie rozšířila působnost úmluvy na množství oblastí¹⁰⁸. Nizozemský soud dále například usoudil, že se úmluva nevztahuje na oblast Severokyperské turecké republiky.¹⁰⁹

¹⁰⁴ Haagská konference [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=states.listing.

¹⁰⁵ FIALOVÁ, Z. In: Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 585.

¹⁰⁶ HCCH. Practical Handbook on the operation of the service convention. s. 9.

¹⁰⁷ Zahrnující Guadeloupe, Reunion, Martinik a Francouzskou Guyanu.

¹⁰⁸ Anguilla, Bermudy, Falklandy, Kajmanské ostrovy, Gibraltar, Guernsey, Jersey, Ostrov Man, Montserrat, Panenské ostrovy, Pitcairnovy ostrovy, Svatá Helena a ostrovy Turks a Caicos.

¹⁰⁹ HCCH. Practical Handbook on the operation of the service convention. s. 9.

Úmluva se podle článku 28 považuje za otevřenou. Všechny státy se k ní mohou připojit, pokud do šesti měsíců od žádosti o připojení nevznesou některý smluvní stát námitku.

Aplikace úmluvy o doručování není přednostní, v případě, že existuje ještě jiná smlouva mezi smluvními státy. Naopak nebrání tomu, aby se použila ustanovení, která jsou obsažena v jiném právním řádu, ale která nejsou stanovena v člancích této úmluvy. Smluvní státy pak mají prostor volby, jestli některých ustanovení vůbec užijí.¹¹⁰

3.5.2. Způsob doručování podle Haagské úmluvy o doručování

Každý stát je povinen oznámit nizozemskému Ministerstvu zahraničních věcí ústřední orgány, případně i další orgány, které pověří ke spolupráci při dožádání. Z tohoto důvodu stát označí orgány vydávající osvědčení o doručení¹¹¹ a orgán, který přijímá písemnosti zaslané konzulární cestou.

Článek 1 Úmluvy kromě působnosti stanoví, že se doručuje pouze v případě, kdy je známa adresa příjemce písemnosti. V kapitole dva jsem již hovořila o sdílení informací adres. Vzhledem k nárůstu uživatelů elektronické komunikace, se nabízí otázka, jestli by se za doručovací adresu příjemce mohla považovat i e-mailová adresa. Zatím ale k tak radikálně změně nedošlo, neboť z e-mailové adresy například nelze vždy zjistit stát a další.¹¹²

Haagská úmluva o doručování zakotvuje celkem pět způsobů doručování:

- a) prostřednictvím ústředních orgánů,
- b) prostřednictvím diplomatických zástupců či konzulárních úředníků,
- c) přímo poštou,
- d) prostřednictvím oprávněných úředních osob,
- e) jiným způsobem, který si smluvní strany dohodnou.¹¹³

Výchozí metoda doručování probíhá přes ústřední orgány,¹¹⁴ kterými jsou nejčastěji ministerstva spravedlnosti a jim podobné instituce, jindy ministerstva

¹¹⁰ Čl. 20. Haagské úmluvy o doručování.

¹¹¹ Čl. 6 Haagské úmluvy o doručování.

¹¹² HCCH. Practical Handbook on the operation of the service convention. s. 33.

¹¹³ JANOČKOVÁ, M. *Doručování do zahraničí*. In: COFOLA 2010: The Conference Proceedings, 1. edition, Brno: Masaryk University. 2010. s. 5. [cit. 2015-03-29].

zahraničních věcí. Švédsko si pro tento způsob spolupráce určilo orgán krajské správní rady.¹¹⁵ Doručování prostřednictvím ústředního orgánu probíhá způsobem stanoveným právním řádem dožádaného státu (i doručení prosté) nebo zvláštní formou požadovanou žadatelem. Ústřední orgán může požadovat, aby byla písemnost sepsána v úředním jazyce nebo v jednom z úředních jazyků dožádaného státu nebo aby do tohoto jazyka byla přeložena. Adresátovi se doručí i základní údaje o doručované písemnosti. Úmluva v čl. 3 stanoví, že se neověřují žádosti ani doručované písemnosti.¹¹⁶

Druhým způsobem je doručování prostřednictvím diplomatických zástupců a konzulárních úředníků.¹¹⁷ Tento tradiční postup je nevíce formální, komplexní, vyžaduje spolupráci nejvíce institucí a je časově velmi náročný.¹¹⁸ Členský stát má možnost prohlásit, že tento způsob doručování odmítá. Předáváním prostřednictvím konzulů se alespoň předejde spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí a měla by být proto rychlejší. Konzul zasílá písemnost přímo přijímajícímu cizímu orgánu. Diplomatičkou cestou mohou být řešeny obtíže, které by během procesu mohly vzniknout.

Pokud žádný ze států nevznes námitku, lze doručovat i poštou.¹¹⁹ Poté je doporučeno použít mezinárodní poštovní doručenkou s návratkou. Státy si mohou k tomuto učinit výhradu.¹²⁰ Úkon může zprostředkovat jak soukromá tak veřejná společnost.¹²¹

Oprávněnými osobami se myslí takové pověřené osoby, které si jednotlivé státy určí. Ve Velké Británii například o takové úkony mohou žádat advokáti.¹²²

Strany si jinak většinou mezi sebou ujednají smlouvu o právní pomoci. Haagská úmluva tento proces jedině podporuje, jelikož se poté jedná většinou o

¹¹⁴ Příloha č. 1 Instrukce MSp. Seznam vybraných ústředních orgánů podle čl. 2 odst.1 Úmluvy o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních.

¹¹⁵ HCCH. *Practical Handbook on the operation of the service convention*. s. 35.

¹¹⁶ Čl. 5 Haagské úmluvy o doručování.

¹¹⁷ Čl. 9 Haagské úmluvy o doručování.

¹¹⁸ HCCH. *Practical Handbook on the operation of the service convention*. s. 66.

¹¹⁹ Čl. 10 Haagské úmluvy o doručování.

¹²⁰ Například Argentina, Ruská federace, Srí Lanka, Ukrajina. Příloha č. 6 Instrukce MSp. Tato výhrada platí pouze pro účel aplikace této úmluvy. Jinak má přednost nařízení o doručování.

¹²¹ HCCH. *Practical Handbook on the operation of the service convention*. s. 82. Výjimku tvoří rozhodnutí Mezitis v. Mezitis soudu v New Yorku, který vyřkl v případě mezinárodního únosu dětí ve smyslu Haagské úmluvy o doručování, že doručení důkazu soukromým kurýrem (DHL) nespadá pod úpravu čl. 10 (a) o doručování poštou.

¹²² HCCH. *Practical Handbook on the operation of the service convention*. s. 82 Přesto toto téma zvedlo debatu, jestli i „solicitoři“ mají mít možnost tohoto přímého dožádání.

přímou spolupráci dožadujícího a dožádaného orgánu, což by mělo zajistit nejrychlejší možný způsob spolupráce.

3.5.3. Postup doručování podle Haagské úmluvy o doručování

Pověřený orgán vyhotovuje dvojmo trojjazyčné tiskopisy žádost o doručení soudní nebo mimosoudní písemnosti v cizině a základní údaje o písemnosti.¹²³ Tyto tiskopisy jsou součástí systému vzorů, které si HCCH zformovala pro postup doručování a předně se jedná o zmíněnou žádost o doručení, oznámení o nemožnosti doručení, osvědčení a další. Dle čl. 7 Haagské úmluvy o doručování se vyplní v jazyce dožádaného státu nebo v jazyce francouzském nebo anglickém.

Osvědčení musí obsahovat formu, místo, den doručení a označení osoby, které byla písemnost předána. Vyplňuje jej orgán dožádaného státu. Pokud se nepodaří písemnost doručit, pak jsou uvedeny důvody, které tomu zabránily. Kompletní dožádání zasílá stát poštou přímo ústřednímu orgánu dožádaného členského státu. Po vyřízení dožádání obdrží dožadující orgán vyplněné a potvrzené osvědčení.

Náhrady nákladů vzniklých účastí oprávněné úřední osoby nebo použitím zvláštní formy doručení platí zásadně žadatel.¹²⁴ Ve všech ostatních případech se právní pomoc nezaplatňuje.

Odepřít vyřízení žádosti lze pouze v případě, že by tím byla dotčena svrchovanost nebo bezpečnost dožadovaného státu.

Úmluva se spolu s nařízením o doručování snaží o sjednocení účinků nedoručení, resp. nemožnost prokázání doručení předvolání nebo jiné podobné písemnosti žalovanému a to v člancích 15 a 16 úmluvy, resp. 19 nařízení o doručování. Konkrétně v situaci, kdy je žalovaný obeslán, ale nedostavil se k jednání. Nemůže být vydáno rozhodnutí, dokud není zjištěno, že písemnost byla doručena způsobem předepsaným právním řádem dožádaného státu nebo byla skutečně odevzdána žalovanému nebo doručena do jeho bydliště jiným způsobem. Správě by měl soud řízení přerušit do doby, než bude prokázáno, že bylo doručeno správným způsobem.¹²⁵

¹²³ Vzor č. 3 Instrukce MSp.

¹²⁴ Čl. 20 (d) Haagské úmluvy o doručování.

¹²⁵ ZAVADILOVÁ, M. a BELLOŇOVÁ, P. In: Pauknerová M., Rozehnalová, N., Zavadilová, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 689.

Více zásadní je ale v článku 15 odstavec 2, kdy smluvní stát může vydat rozhodnutí i když žádné osvědčení o doručení nebo předání neobdržel za splnění kumulativních podmínek:

- a) jsou splněny podmínky zaslání podle úmluvy,
- b) uplynula lhůta nejméně šest měsíců od odeslání písemnosti,
- c) přes veškeré vynaložené úsilí nebylo možno osvědčení od příslušných orgánů dožádaného státu obdržet.

Česká republika k tomuto článku vydala sdělení,¹²⁶ že české soudy podle něj mohou postupovat. Toto riziko vydání rozhodnutí je balancováno právem v přiměřené době požádat o prominutí zmeškání lhůty k opravnému prostředku proti rozhodnutí.¹²⁷

Na doručování mimosoudních písemností se v zásadě užití stejná pravidla.

3.5.4. Doručování do Spojených států amerických

Mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými (USA) bylo uzavřeno již mnoho smluv, které se týkají především obchodních záležitostí.

V oblasti právní pomoci existuje z roku 2000 prezidentská smlouva,¹²⁸ která se ale vztahuje pouze k trestním věcem. Upravuje jak doručování tak dokazování.

V oblasti právní pomoci tak musíme vycházet z Haagských úmluv. USA si zvolilo za orgán pro doručování soukromou společnost Process Forwarding International. Vyřizování žádostí je zpoplatněno částkou 95 USD, která musí být provedena prostřednictvím bankovního převodu předem.¹²⁹

¹²⁶ Viz odrážka (c) Vyhlášky ministra zahraničních věcí o Úmluvě o doručování.

¹²⁷ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. A kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376 Komentář*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 3293.

¹²⁸ Smlouva mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými o vzájemné právní pomoci v trestních věcech, č. 40/2000 Sb. m. s., ze dne 7. 5. 2000.

¹²⁹ Ministerstvo spravedlnosti [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=386&d=23077>.

3.6. Haagská úmluva o dokazování

Mladší úmluva o dokazování vešla v platnost dne 23. srpna 1976 a v současné době má 57 smluvních stran,¹³⁰ kdy jsou znovu zastoupeny různé světové kontinenty. Česká republika je i touto smlouvou vázána ve smyslu sukcese.

3.6.1. Způsob dokazování podle Haagské úmluvy o dokazování

I tato úmluva si stanoví více způsobů jak je možno důkazy provádět, a to buď prostřednictvím ústředních orgánů nebo prostřednictvím diplomatických zástupců, konzulárních úředníků a komisionářů. Ke druhému způsobu doručování si také stát vytvořit výhradu. Česká republika vydala prohlášení, že poskytování právní pomoci prováděním důkazů prostřednictvím diplomatických zástupců možné je, ale pouze na základě reciprocit.¹³¹

Diplomatické zástupci, konzulární úředníci a komisionáři tak na území cizího státu zastupují soud, který řízení vede. Tyto osoby pak mohou vykonávat svou funkci i na území třetího státu. Možnost takového úkonu je závislá na tom, jestli příslušný orgán k němu dává povolení obecné nebo každé zvlášť.¹³² Jinak si může každý stát určit, že spolupráce může probíhat bez předchozího povolení.¹³³

3.6.2. Postup dokazování podle Haagské úmluvy o dokazování

Znovu nelze zapomenout na to, že pomoc probíhá vždy v přeshraničních stycích. V zásadě lze říci, že justiční orgán může činit pouze takové kroky, které mu umožňuje procesní právo jeho státu.

Pouze justiční orgán může podat dožádání, které musí souviset buď se zahájením soudního řízení, nebo se zamýšleným soudním řízením.¹³⁴ Provádění důkazů v ještě nezahájeném řízení se uskutečňují i v České republice a to

¹³⁰ Haagská konference [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z:

http://www.hcch.net/index_en.php?act=states.listing.

¹³¹ ZAVADILOVÁ, M. a BELLOŇOVÁ, P. In: Pauknerová M., Rozehnalová, N., Zavadilová, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 587.

¹³² Čl. 16 Haagské úmluvy o dokazování.

¹³³ Ust. § 31 odst. 3 písm. d Instrukce MSp. Naopak v případě Jihoafrické republiky či Singapuru nelze vůbec použít dokazování prostřednictvím zastupitelských úřadů.

¹³⁴ ZAVADILOVÁ, M. a BELLOŇOVÁ, P. In: Pauknerová M., Rozehnalová, N., Zavadilová, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 587.

za účelem získání důkazního prostředku, který by byl jinak těžko dosažitelný nebo zničený.¹³⁵ Zároveň v common law je známá oblast „pre-trial discovery of documents“, ke které každý stát může prohlásit, že dožádání v těchto věcech provádět nebude.¹³⁶

Dožádání obsahuje údaje označení dožadujícího orgánu, označení a adresu účastníků (případně jejich zástupců), povahu řízení, v němž se o provedení důkazů žádá, a důkaz, který má být proveden.¹³⁷ Úmluva termín důkaz nijak nedefinuje, ale přichází alespoň s negativní definicí ve smyslu, že provedením důkazu se nemyslí doručení, vydání předběžného opatření nebo výkon rozhodnutí. Na základě čl. 3 odst. 4 není potřeba formalit typu ověření. Ohledně jazykového formátu uplatňuje tato úmluva stejné zásady jako Haagská úmluva o doručování. Pokud se vyhotovuje překlad, musí být ověřen, přičemž postačí ověření tlumočnickem.¹³⁸

Čl. 11 úmluvy stanoví, že se dožádání neprovede, pokud osoba, které se dožádání týká, se dovolává osvobození nebo zákazu podat důkaz. Toto může být stanoveno právním řádem státu dožádaného nebo právním řádem státu dožadujícího. Smluvní stát může prohlásit, že bude uznávat i právní řády jiných států.

Stejná ustanovení pak platí i v článku 12 Haagské úmluvy o dokazování u odmítnutí dožádání, a to v případě, že věc nepatří do pravomoci justičních orgánů dožádaného státu, nebo že by takový úkon ohrožoval bezpečnost nebo svrchovanost státu.

Povinnost k náhradě poplatků nebo nákladů nemůže vzniknout. Lze ale požadovat náhrady odměny placené znalci, tlumočnickovi a náklady spojené se zvláštním dožádáním. Pokud dožádaný orgán nemůže provést dožádání sám, neboť právní úprava stanoví, že účastníci sami jsou povinni důkazy zajistit, může orgán pověřit osobu k tomu způsobilou. To proběhne za předpokladu souhlasu dožadujícího orgánu. Dožádaný orgán oznámí předem přibližnou výši nákladů daného úkonu. V případě udělení souhlasu, je dožadovaný orgán tyto náklady povinen nahradit. Pokud souhlas neudělí, povinen není.¹³⁹ Úmluva neposkytuje

¹³⁵ Např. umírající svědek.

¹³⁶ Čl. 23 Haagské úmluvy o dokazování.

¹³⁷ Čl. 3 Haagské úmluvy o dokazování.

¹³⁸ Čl. 4 Haagské úmluvy o dokazování.

¹³⁹ Čl. 14 Haagské úmluvy o dokazování.

žádná další pravidla ohledně znalců jako výslech znalce a další.¹⁴⁰ Úmluvou nejsou dotčena žádná další ujednání mezi stranami členských států.

3.7. New Yorská úmluva o výživném

Speciální ochranu mezinárodní právo věnuje výživnému. V podstatě v každé smlouvě jsou specifická ustanovení nebo články týkající se vymáhání výživného. Není tak s podivem, že v New Yorku v roce 1959 byla podepsána Úmluva o vymáhání výživného v cizině.¹⁴¹

Podobně jako u Haagských úmluv je každý stát povinen určit přijímající a odesílající orgán. V České republice je tímto orgánem od roku 2000 Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí sídlící v Brně. Úřad byl zřízen na základě zákona o sociálně-právní ochraně dětí.¹⁴²

Tyto orgány si posílají žádosti o vymáhání výživného, potřebné doklady, soudní rozhodnutí a podnikají jménem navrhovatele kroky potřebné k vymožení výživného.¹⁴³ Úkolem českého úřadu je poskytování informací o podmínkách vymáhání a dále vykonávat funkci opatrovníka dítěte.¹⁴⁴ Při projednávání samotné věci mezi sebou soudy komunikují přímo. V těchto řízeních je kladen důraz na rychlost úkonu. I zde se poskytuje spolupráce bezplatně.

Čeští účastníci nejsou povinni vymáhat výživné v cizině prostřednictvím Úřadu, ale mohou si k tomu najmout advokáta.¹⁴⁵

3.8. Regionální instrumenty

Je potřeba si připomenout, že paralelně k HCCH existují ještě další mezinárodní smlouvy, které mají ale daleko více regionální charakter. Jedná se o regiony velkého rozsahu a proto se domnívám, že je vhodné je zmínit.

¹⁴⁰ BĚLOHLÁVEK, A. J., HÓTOVÁ, R., *Znalci v mezinárodním prostředí: v soudním řízení v civilním a trestním, v rozhodčím řízení a v investičních sporech*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 117.

¹⁴¹ Úmluva o vymáhání výživného v cizině č. 33/1959 Sb.

¹⁴² Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁴³ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7., opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009. s. 408.

¹⁴⁴ Ust. § 45 Instrukce MSp.

¹⁴⁵ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7., opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009. s. 408.

3.8.1. Kontinent americký

Především se jedná o Meziamerickou úmluvu o dožádání,¹⁴⁶ která byla podepsána 30. ledna 1975 během konference zaměřené na mezinárodní právo soukromé. K dnešnímu dni je jí vázáno celkem 19 států Severní, Střední a Jižní Ameriky. Zabývá se pro tuto práci příhodným tématem procesních úkonů a dokazování. Dle čl. 2 dožádání provedení důkazů ale stát může z působnosti úmluvy vyjmout. Stejně jako HCCH zavádí seznam ústředních orgánů, které při dožádání spolupracují a to na základě různých formulářů. Způsoby spolupráce jsou také v zásadě podobné, ale probíhá vždy prostřednictvím ústředního orgánu. Čím se Meziamerická úmluva o dožádání liší je, že neobsahuje články týkající situace, kdy se osoba žijící v cizině, které bylo doručeno předvolání, nedostaví k jednání.¹⁴⁷

Co se týče přednosti aplikace těchto dokumentů, čl. 25 Haagské úmluvy o doručování stanoví, že úmluvou nejsou dotčeny jiné smlouvy, čl. 15 Meziamerické úmluvy o dožádání stanoví podobné, a proto obě úmluvy mohou být užívány. Pokud by spolupráce probíhala na základě Meziamerické úmluvy o dožádání a žalovaný by vznesl žádost na základě již zmíněných článků 15 a 16 Haagské úmluvy o doručování, mělo by mu být vyhověno.¹⁴⁸

3.8.2. Kontinent asijský a africký

Organizací se kterou HCCH spolupracuje je i Asijsko-Africká právně poradní organizace (AALCO). Tato instituce od r. 1980 pracovala na návrzích mezinárodní multilaterální úmluvy týkající se jak civilní tak trestní agendy. Vycházela jak z příkladů HCCH tak z výše zmíněné Meziamerické úmluvy. Tento přístup ale byl příliš ambiciózní, a tak z něj nakonec vzešly pouze dva návrhy bilaterálních úmluv o doručování a dokazování jeden ve věcech civilních a druhý trestních. Na 23. zasedání ALLCO byl přijat Model pro dvoustranné ujednání o vzájemné pomoci při doručování a provádění důkazů v cizině ve věcech občanských a obchodních.¹⁴⁹ Stálá kancelář HCCH nemá bližší informace, jestli tento model má skutečný vliv na mezinárodní jednání.¹⁵⁰

¹⁴⁶ Původní anglický název Inter-American Convention on Letters Rogatory [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.oas.org>.

¹⁴⁷ Srovnej čl. 15 a 16 Haagské úmluvy o doručování.

¹⁴⁸ HCCH. Practical Handbook on the operation of the service convention. s. 103.

¹⁴⁹ Původní anglický název: Model for bilateral arrangements on mutual assistance for the service of process and the taking of evidence abroad in civil or commercial matters, Asian-African

4. Evropské mezinárodní civilní právo procesní

Kapitola čtyři této práce bude věnována krátkému vývoji právní pomoci v evropském prostoru, zásadám evropské justiční spolupráce a konečně všem nařízením, která se této tématu dokazování a doručování týkají. Zároveň se zde objeví srovnání s úpravou Haagských úmluv. Cílem práce není pouze právní pomoc v evropském právu, a proto bude tato tematika analyzována souhrnně.

Na rozdíl od úpravy právní pomoci v mezinárodním právu soukromém, evropské právo soukromé nabízí velkou škálu dostupné literatury a dalších odborných i méně formálních materiálů. Snažila jsem se proto tyto různé druhy pramenů vhodně zkombinovat a co nejlépe využít ve prospěch této kapitoly.

4.1. Vývoj právní pomoci v evropském mezinárodním právu soukromém

Prostředí pro rozvoj justiční spolupráce v Evropě se začalo vytvářet přijetím Jednotného evropského aktu z roku 1986.¹⁵¹ Tento dokument zakotvil právní základy pro vytvoření jednotného vnitřního trhu, ale z hlediska této práce především rozšiřuje spolupráci členských států i na oblasti přesahující původní záběr Římské smlouvy z r. 1957.¹⁵² Česká společnost často nepřijímá Evropskou unii jako prospěšný směr vývoje evropských států. Domnívám, se že si ale neuvědomují, že některá práva, například ochrana spotřebitele se do české legislativy promítla významně právě díky evropským směrnicím, které vznikají v osmdesátých letech, a později díky nařízením.¹⁵³

Ve dnech 29. a 30. října 1993 se sešla Rada ministrů spravedlnosti,¹⁵⁴ která pověřila pracovní skupinu k vypracování nástroje, který zjednoduší a zrychlí postupy při zasílání písemností mezi členskými státy. Jejich práci můžeme vidět hned ve dvou dokumentech. V první řadě v člancích Maastrichtské smlouvy, která

Legal Consultative Organization [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.aalco.int/Scripts/default.asp>.

¹⁵⁰ HCCH. Practical Handbook on the operation of the service convention. s. 103.

¹⁵¹ Jednotnému aktu předcházela ještě Bruselská úmluva z r. 1968. Tento dokument neobsahoval žádná ustanovení týkající se doručování nebo dokazování.

¹⁵² PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 14.

¹⁵³ Konkrétním případem je přijetí směrnice č. 85/577/EHS z roku 1985, o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory.

¹⁵⁴ Odrážka (5) rozsudku SDEU č. C-443/03 ze dne 8. 11. 2005 ve věci *Götz Leffler v. Berlin Chemie AG*.

následovala a v druhém případě v Úmluvě, která byla přijata v roce 1997 (viz níže).¹⁵⁵

Další významné změny přinesla Maastrichtská smlouva z listopadu 1993 (Smlouva o založení Evropské unie dále SEU). SEU zavádí notoricky známé rozdělení politiky Evropského společenství do tří organizačně-právních pilířů. Justiční spolupráce se poprvé objevuje ve třetím pilíři. Na základě článku K. 1 SEU za účelem dosažení cílů Unie (konkrétně svobody pohybu) by členské státy měly považovat soudní spolupráci za společný zájem. Tento článek zmiňuje i soudní spolupráci v civilních věcech.¹⁵⁶ Členské státy by také měly přijmout společný postoj a příslušným způsobem podporovat postupy, které přispívají k dosažení společného cíle. V článku K. 3 odst. (2) písm. c) SEU se uvádí, že Rada může v občanských věcech vypracovat úmluvy k přijetí členskými státy podle jejich ústavních předpisů.

Na základě článku K. 3 SEU byla uzavřena úmluva o justiční spolupráci a to Úmluva o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních z r. 1997, která nevstoupila v platnost, ale známe jí v přepracované podobě z nařízení o doručování¹⁵⁷ č. 1348/2000.¹⁵⁸

Velkým pokrokem bylo pro Evropské společenství přijetí Amsterdamské smlouvy z 1. května 1999. Jedním z významných účelů této smlouvy byl rozvoj svobody, bezpečnosti a práva v rámci Společenství. Došlo k novelizaci Smlouvy o založení Evropského společenství (SES), která přesunula agendu vízové a azylové politiky a justiční spolupráce v civilních věcech do prvního pilíře.¹⁵⁹ Justiční spolupráce v trestních věcech zůstala ve třetím pilíři. V článku 65 (původně 73 m) SES tak smlouva uvádí, že pro co nejlepší fungování vnitřního trhu, by justiční spolupráce měla zahrnovat mimo jiné i vylepšení a zjednodušení doručování soudních a mimosoudních dokumentů, spolupráci v rámci získávání důkazů, uznávání a výkon rozhodnutí v civilních a

¹⁵⁵ Návrh úmluvy na základě článku K.3 SEU č. C 261 ze dne 27. 8. 1997.

¹⁵⁶ BARIATTI, S. *Cases and materials on EU private international law*. Oxford: Hart publishing, 2011, s. 1.

¹⁵⁷ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 14.

¹⁵⁸ Toto nařízení bylo nahrazeno nařízením č. 1393/2007.

¹⁵⁹ BARIATTI, S. *Cases and materials on EU private international law*. Oxford: Hart publishing, 2011, s. 2.

obchodních věcech. Všechny tyto vize byly naplněny formou nařízení, směrnic nebo rozhodnutími.¹⁶⁰

Kromě těchto základních smluv probíhal vývoj ještě na úrovni různých zasedání. Před Amsterodamskou smlouvou byl připraven akční plán ve Vídni. Autoři tohoto akčního plánu vycházeli z myšlenky, že občané mají právo očekávat od Unie zjednodušení a podporu právního prostředí. Konkrétně pak v oblasti rozhodného práva u smluvních a mimosmluvních závazků, rozvodů, vztahů mezi manželi a dědictví.¹⁶¹

Zasedání, které bylo zásadní pro vývoj soudní spolupráce, proběhlo ve finském Tampere v říjnu 1999. Jednalo se o zasedání Evropské Rady, které bylo poprvé věnováno pouze problematice soudní spolupráce, a to jak na civilní tak na trestní rovině. Evropská rada zde vyjádřila myšlenku, že lidé by měli mít možnost obrátit se na soudy členských států stejným způsobem, jako se na ně obracejí v jejich vlastních zemích. Aby jednotlivci mohli uplatňovat a bránit svá práva efektivním způsobem, bylo by vhodné zavést mnohojazyčné formuláře a dokumenty, díky kterým by se zjednodušila administrativa. Dosáhnout těchto cílů lze ale také především pomocí uznávání a výkonu cizích rozhodnutí.¹⁶² Během tohoto zasedání bylo rovněž navrženo založení Eurojustu.¹⁶³

Konečně v roce 2000 bylo přijato nařízení o doručování, pod číslem 1348/2000, které vstoupilo v platnost pro všechny tehdejší členské státy kromě Dánska. Základní inovací, kterou nařízení přináší je například využití nových rychlých možností komunikace. Dále o efektivitu předávání a doručování se má starat vytvořený orgán (výkonný výbor), který zhotoví a bude distribuovat i potřebné materiály v jednotlivých členských státech (manuál). Nejpodstatnějším ale zůstává, že nařízení stanoví, že výklad ustanovení musí náležet jedinému orgánu,¹⁶⁴ kterým je Soudní dvůr Evropské unie.¹⁶⁵ Výklad těchto ustanovení se provádí formou tzv. předběžné otázky na základě čl. 267 SFEU.

¹⁶⁰ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 15.

¹⁶¹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. A kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376 Komentář*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2852.

¹⁶² BARIATTI, S. *Cases and materials on EU private international law*. Oxford: Hart publishing, 2011, s. 4.

¹⁶³ Bulletin EU, č. 10–1999 bod I.

¹⁶⁴ ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. *Evropský justiční prostor v civilních otázkách*, MU Brno, 2003, s. 357.

¹⁶⁵ V roce 2000 se instituce nazývala Evropský soudní dvůr. Pro zachování kontinuity práce ale budu v celém jejím obsahu užívat název Soudní dvůr Evropské unie.

Niceská smlouva nepřinesla změny co do úpravy, ale do způsobu přijetí opatření v článku 65 SES. „... *Toto ustanovení je interpretováno tak, že Rada schvaluje právní akty v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech kvalifikovanou většinou, avšak v oblasti rodinného práva je nezbytná jednomyslnost.*“¹⁶⁶

Vývojový exkurz konečně uzavírá Lisabonská smlouva, která je v České republice dobře známa. Jako poslední představitel členských států ji v listopadu 2009 signovat bývalý prezident Václav Klaus. Smlouva přináší zásadní změnu v podobě horizontální dělby pravomocí mezi členskými státy a unií. Spolupráce ve věcech justice a ve vnitřních věcech států je zařazena mezi tzv. sdílené pravomoci u nichž platí, že členské státy vykonávají tyto pravomoci pouze v rozsahu v jakém si je nepřevzala Unie dle čl. 2 odst. 2 SFEU. Což zahrnuje i pravomoc uzavírat mezinárodní smlouvy se třetími státy.¹⁶⁷

Příkladem pro tuto práci vhodným je tak Dohoda o vzájemné právní pomoci mezi EU a USA z roku 2010. Sice se jedná o spolupráci v trestním řízení, ale ukazuje, že je možné, aby Evropská unie vystupovala se zahraničními subjekty jako jeden celek.

Lisabonská smlouva se vrací k termínu justiční spolupráce, nikoliv soudní spolupráce. Ne vždy se totiž musí jednat o spolupráci soudů a do té míry by termín byl příliš úzký. Opět dochází ke změnám a přečíslování některých smluv. V případě SES dochází k přejmenování na Smlouvu o fungování Evropské unie (SFEU).

Sjednocování práva se neprojeví jenom do práva procesního. Existují i návrhy které by pomohly v justiční spolupráci práva hmotného.¹⁶⁸ K uskutečnění podobných plánů ale nedochází a o hmotněprávní předpisy se tak jedná jenom v případě opatření dle čl. 114 SFEU.¹⁶⁹ Nově tak v SFEU nalezneme

¹⁶⁶ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 15.

¹⁶⁷ PEERS, Steve. *EU justice and home affairs law*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 72.

¹⁶⁸ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 17 – Preambule k Návrhu Nařízení o společné evropské právní úpravě kupní smlouvy KOM (2011) 635 v konečném znění.

¹⁶⁹ Čl. 114 (1) SFEU o sblížení právních předpisů: „Není-li ve Smlouvách stanoveno jinak, použijí se k dosažení cílů uvedených v článku 26 následující ustanovení. Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem přijímají opatření ke sblížení ustanovení právních a správních předpisů členských států, jejichž účelem je vytvoření a fungování vnitřního trhu.“

Justiční spolupráci v občanských věcech ve znění článku 81. Pro tuto práci jsou pak zásadní písmena b) a d) odstavce 2.

4.2. Zásady evropské justiční spolupráce

Spolupráce na půdě mezinárodního práva je vždy do určité míry limitována. Nejinak tomu je v případě práva Evropské unie kde je pravomoc vykonávaná unií korigována zásadou proporcionality a zásadou subsidiarity.¹⁷⁰ Obě zásady jsou konkrétně definovány v Protokolu o používání zásad subsidiarity a proporcionality, který je připojen k SEU a SFEU a dále především v judikatuře SDEU. Protokol mimo jiné stanoví, že SDEU má pravomoc rozhodovat o žalobách týkajících se porušení zásady subsidiarity.¹⁷¹

Úpravu výše zmíněných zásad nalezneme především v článku 5 tohoto protokolu. Zásada subsidiarity vymezuje dělbu činností mezi Unií a členskými státy, kdy činnost na úrovni Unie by měla nastat v případě, že cíle nemohou být z důvodu rozsahu či účinku uspokojivě dosaženy na úrovni členských států.¹⁷² Úroveň členských států se myslí i úroveň vládní, regionální nebo místní. Orgány Unie se musí touto zásadou řídit a zároveň dbají na její dodržování.

Zásada proporcionality zajišťuje, aby orgány při své činnosti nepřekročily svou pravomoc nad rámec toho, co je nezbytné pro dosažení jejich cílů a úkolů. Stejně tak požaduje, aby používané prostředky byly úměrné cíli.¹⁷³

Literatura rovněž řadí mezi limity i základní motto Unie a tím je: „*Jednota v rozmanitosti*.“ Na základě této myšlenky se má zachovat rozmanitost národních kultur. Tento problém je relativně úhledně vyřešen v čl. 67 (1) SFEU, kdy Unie tvoří prostor svobody, bezpečnosti a práva pro respektování základních práv a různých právních systémů a tradic členských států. Dle názoru prof. Pauknerové, M. lze tuto formulaci argumentačně využít jako významný limit

¹⁷⁰ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. s. 15.

¹⁷¹ Čl. 8 Protokolu č. 2 k SFEU a SEU „Soudní dvůr Evropské unie má pravomoc rozhodovat o žalobách týkajících se porušení zásady subsidiarity některým legislativním aktem, které podal podle článku 263 Smlouvy o fungování Evropské unie členský stát nebo které členský stát předal v souladu se svým právním řádem jménem svého vnitrostátního parlamentu či některé jeho komory.“

¹⁷² KRÁL, R. In: Hendrych, Dušan. *Právnícký slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2009, str. 1369.

¹⁷³ KRÁL, R. In: Hendrych, Dušan. *Právnícký slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2009, str. 1369.

sjednocování soukromého práva.¹⁷⁴ S tímto názorem lze souhlasit, přesto shledávám soulad právních předpisů v tomto odvětví významnějším než tradice členských států. Pokud má Unie fungovat za účelem společného trhu, pak je potřeba se podrobit jistým ústupkům.

Pro Českou republiku a dalších devět nových členských států, které do Unie vstoupily k 1. květnu 2004, jsou nařízení přijatá před tímto datem závazná na základě Athénské smlouvy o přistoupení.¹⁷⁵

4.3. Nařízení o doručování

Doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech¹⁷⁶ probíhá podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 (nařízení o doručování). Nařízení stanoví přímý styk¹⁷⁷ mezi justičními orgány členských států Evropské unie.¹⁷⁸

Toto v současné době účinné nařízení nahradilo původní nařízení Rady ES č. 1348/2000, které vycházelo z již výše zmíněné Úmluvy o doručování z roku 1997, která nevešla v platnost. Obsah nařízení je tradiční, tedy označení předpisu, preambule, znění 26 článků předpisu a tři přílohy.

V České republice je tato oblast vysoce podceňovaná. Důvodem mohou být jazykové dispozice a chybějící možnosti zajistit si zastoupení či poradenství ohledně řízení probíhajících v zahraničí.¹⁷⁹

4.3.1. Základní východiska nařízení o doručování

Preambule nařízení je oproti Haagské úmluvě daleko rozsáhlejší. Dá se říci, že jde o průvodní zprávu, která analyzuje význam nařízení, stanoví základní zásady doručování, určí úkoly, které mají orgány plnit, a další. Tak jako jiné

¹⁷⁴ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 20.

¹⁷⁵ Čl. 2 Athénské smlouvy o přistoupení z roku 2003.

¹⁷⁶ Kromě Dánska. V protokolu o postavení Dánska k SEU a SFEU se vychází z oznámení podanému Radě dánskou vládou dne 3. 11. 1993, díky němuž se na Dánsko vztahuje výjimka. Na Dánsko se tak nevztahuje většina nařízení. V roce 2005 byla podepsána Dohoda mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím schválená Radou v Rozhodnutí č. 2005/794 a č. 2006/326, která stanoví spolupráci při doručování písemností.

¹⁷⁷ Čl. 4 nařízení o doručování.

¹⁷⁸ Ust. § 15 odst. 2 Instrukce MSp.

¹⁷⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. Doručování v komunitárním a mezinárodním právu soukromém – především v souvislosti s civilním řízením soudním a před rozhodci. *Bulletin Advokacie*, 2006, č.6, s. 24.

smlouvy i nařízení o doručování upozorňuje na skutečnost, že účinnost a rychlost soudního řízení v občanských věcech vyžaduje, aby zasílání soudních a mimosoudních písemností probíhala přímo¹⁸⁰ a rychle. Rychlost vyžaduje zapojení všech možných prostředků. Tyto vlastnosti nařízení vyžaduje proto, že s doručováním je spojena řada důsledků včetně odepření uznání soudního rozhodnutí vydaného v jiném členském státě.¹⁸¹ Při procesu uznávání rozhodnutí je kladen důraz na dodržování práva na spravedlivý proces. Tento pojem se vysvětluje jako možnost být zejména slyšen v průběhu řízení, možnost tvrzení rozhodných skutečností a předkládání důkazů. Doručení je také významné pro zachování rovnosti stran a pro dodržení zásady kontradiktornosti řízení.¹⁸²

Jak již výše bylo nastíněno, bezpečnost doručení vyžaduje, aby k písemnostem byl přiložen jednotný formulář, který je vyplněn v úředním jazyce země kam se doručuje nebo v jazyce, který členský stát označí za přijatelný.¹⁸³

Věcná působnost je zde v čl. 1 stanovena na občanské a obchodní věci u soudních a mimosoudních písemností v přeshraničním sporu. Jako příklad soudních písemností lze uvést předběžná opatření, předvolání účastníků a svědků, dále zahájení soudního řízení a samotná rozhodnutí.¹⁸⁴ Mimosoudní písemností se myslí dokumenty, které nebyly vydány přímo v soudním řízení, ale jejichž doručení je potřeba k tomu, aby nastaly účinky tohoto dokumentu v soukromém právu. Jsou vyhotoveny osobami k tomu pověřenými (úřední osoba) a jedná se tak například o notářsky ověřené listiny a další.¹⁸⁵ Pro doručování těchto písemností se též užije nařízení o doručování. SDEU řešil případ, kdy byla doručována mimosoudní písemnost a shledal, že doručení notářského zápisu, jakým je zápis ve věci v původním řízení, spadá do působnosti nařízení o doručování č. 1348/2000.¹⁸⁶

Nařízení se nepoužije v případě, že není známa adresa osoby, jíž se doručuje. S tím souvisí odrážka (8) z preambule a tak zplnomocněnému zástupci,

¹⁸⁰ O termínu přímý styk blíže v kapitole 2.

¹⁸¹ Čl. 34 (2) Nařízení Brusel I: „... okolnost, že žalovanému, v jehož nepřítomnosti bylo rozhodnutí vydáno, nebyl doručen návrh na zahájení řízení, v dostatečném časovém předstihu a způsobem, který umožňuje přípravu na jednání před soudem...”

¹⁸² BOHŮNOVÁ, P. Doručování v komunitárním styku ve světle judikatury Evropského soudního dvora. *Právní fórum*, 2006, č.10, s. 355.

¹⁸³ Odrážky (6) a (7) Preambule nařízení o doručování.

¹⁸⁴ Blíže k doručování v civilních věcech KAPITÁN, Z. Úprava přeshraničního doručování písemností ve věcech civilních v rámci Evropské unie. *Právní fórum*, 2005, č.11, s. 410.

¹⁸⁵ ŠÍNOVÁ, R. *Doručování v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009, s. 76.

¹⁸⁶ Rozsudek SDEU č. C-14/08 ze dne 25. 6. 2009 ve věci *Roda Golf & Beach Resort SL*.

který je ve členském státě, kde se řízení vede, není doručováno na základě nařízení o doručování nehledě na bydliště stran řízení.¹⁸⁷

Na rozdíl od Haagské úmluvy, nařízení si stanoví přednost před jinými dvoustrannými či vícestrannými dohodami nebo ujednáními. Ve shodě s předchozí kapitolou ale nebrání nařízení členským státům v zachování nebo uzavírání nových dohod, které přispějí k rychlosti řízení. To vše za předpokladu, že jsou v souladu s nařízením. Dále nařízení stanoví povinnost členských států zaslat Komisi kopii dohod nebo ujednání, které už jsou sjednány nebo které členské státy zamýšlejí mezi sebou uzavřít.¹⁸⁸

4.3.2. Postup doručování na základě nařízení o doručování

Členské státy jsou povinny si stanovit úřední osoby, orgány nebo jiné osoby, které jsou příslušné k zasílání soudních a mimosoudních písemností (odesílající subjekty) a stejně tak úřední osoby, orgány nebo jiné osoby, které mají přijímat podání členských států (přijímající subjekty). Dále se určí ústřední orgán, který napomáhá k hladkému procesu doručování a to tím, že hledá řešení v případech, kdy mohou nastat komplikace.¹⁸⁹ V České republice je tímto orgánem Ministerstvo spravedlnosti (například v situaci, kdy by český justiční orgán obdržel fakturu za poskytnutí právní pomoci, oproti notifikaci o bezplatnosti provedení úkonu uvedené na Evropském soudním atlase¹⁹⁰).

Za účelem lepší orientace v těchto předpisech, v určení, kterému orgánu se má písemnost zaslat a v jakém jazyce, byl vytvořen Soudní atlas ve věcech občanských.¹⁹¹ Česká republika si za odesílající subjekty zvolila okresní soudy, krajské soudy, vrchní soudy, Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, soudní exekutory, okresní a krajská státní zastupitelství, vyšší státní zastupitelství a Nejvyšší státní zastupitelství.¹⁹² Mezi přijímající orgány pak řadíme okresní soudy

¹⁸⁷ Rozsudek SDEU č. C-325/11 ze dne 19. 12. 2012 ve věci Krystyna Alder a Ewald Adler v. Sabina Orłowska a Czesław Orłowski.

¹⁸⁸ Čl. 20 nařízení o doručování.

¹⁸⁹ Čl. 2 nařízení o doručování.

¹⁹⁰ Ust. § 15 odst. 4 Instrukce MSp.

¹⁹¹ Evropský soudní atlas. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_cs.htm.

¹⁹² Evropský soudní atlas, odesílající státy. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_transmitting_cz_cs.htm.

místně příslušné podle adresy, na nichž má být adresátovi doručeno.¹⁹³ Komise v rámci spolupráce také vytvořila manuál pro nakládání s těmito informacemi.¹⁹⁴

Jak již bylo řečeno, písemnosti mají být doručeny pokud možno přímo a tím nejrychlejším způsobem. Tímto způsobem může být jakýkoli postup, pokud je dodrženo, že obdržená písemnost bude obsahovat stejné informace jako písemnost odesílaná a bude snadno čitelná. K písemnosti se přiloží její kopie¹⁹⁵ a také formulář,¹⁹⁶ který se vyplní v úředním jazyce přijímajícího státu a pokud má tento stát více úředních jazyků, pak označí, který jazyk považuje za ten správný. Písemnosti nepodléhají žádnému ověřování ani podobnému formalismu. Veškeré formuláře lze nyní přehledně nalézt na Portálu evropské justice.¹⁹⁷ Zároveň literatura JUDr. Šínové k doručování obsahuje přehledné schéma základního doručování.¹⁹⁸

Evropská unie je velmi bohatá na rozdílnost jazyků, a tak chybějící překlad písemností může být překážkou pro doručení. Písemnost by měla být opatřena upozorněním,¹⁹⁹ že adresát může odmítnout její přijetí.²⁰⁰ Přijetí ale nemůže odmítnout v případě, že by veškeré významné dokumenty byly vyhotoveny v jazyce, kterému rozumí, a některé další dokumenty například listinné důkazy by nebyly vybaveny překladem. V případě, který se na půdě SDEU projednával, navíc soud zjistil, že adresát si ve smlouvě uzavřené s žalobkyní dohodl jazyk, kterým se povede písemný styk.²⁰¹ Právo na odmítnutí písemnosti adresátovi vzniká v případě, že mu byla doručena listina, která není vyhotovena v jazyce, kterému rozumí nebo v úředním jazyce přijímaného členského státu. Odmítnout ji může v okamžiku jejího doručení nebo ji může vrátit přijímanému subjektu a to do jednoho týdne od doručení. Pokud adresát odmítne z těchto jazykových důvodů písemnost převzít, pak vyplní formulář o

¹⁹³ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 207.

¹⁹⁴ Justiční spolupráce v občanských věcech v Evropské unii. Průvodce pro příslušníky právnických profesí. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_ejn_s_publications-287-cs.do.

¹⁹⁵ STONE, P. *EU private international law*. 2nd ed. Cheltenham: Edward Elgar, 2010, s. 68.

¹⁹⁶ Čl. 4 odst. 3 nařízení o doručování, Příloha I. nařízení o doručování, Žádost o doručení písemnosti.

¹⁹⁷ Portál evropské justice, formuláře pro doručování. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_serving_documents_forms-269-cs.do.

¹⁹⁸ ŠÍNOVÁ, R. *Doručování v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009, s. 84.

¹⁹⁹ Čl. 8 odst. 1 nařízení o doručování, Příloha II. nařízení o doručování, Informování adresáta o právu odmítnout přijetí písemnosti.

²⁰⁰ Rozsudek SDEU č. C-443/03 ze dne 8. 11. 2005 ve věci *Götz Leffler v. Berlin Chemie AG*.

²⁰¹ Rozsudek SDEU č. C 14/07 ze dne 8. 5. 2008 ve věci *Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR v. Industrie-und Handelskammer Berlin*.

právu odmítnutí a především označí jazyky, kterým rozumí, aby příště byla písemnost opatřena tím správným.²⁰² Tento proces se podle čl. 8 odst. 3 nařízení o doručování nazývá opravné doručení písemnosti. Odmítnutí z důvodu, že je písemnost vyhotovena v jiném jazyce, nebylo upraveno v původním nařízení o doručování.

V případě, že adresát písemnost přijme, přijímající subjekt pošle do sedmi dnů potvrzení o adresátově přijetí. Pokud není možné žádosti vyhovět například z důvodu chybějících dokumentů, spojí se stejně přijímající subjekt s odesílajícím, aby např. chybějící informace získal.

Efektivita doručování je zaručena alespoň tak, že má být zrealizováno do jednoho měsíce. Tedy do jednoho měsíce od přijetí přijímajícím orgánem by písemnost měla dorazit k adresátovi.²⁰³ Zásadně se za datum doručení považuje den, podle něhož byla písemnost doručena podle právních předpisů přijímajícího členského státu. To neplatí v případě, že je k doručení stanovená lhůta. Pak se jedná o doručení na základě úpravy dožadujícího orgánu. Závěrem po provedení všech formálních záležitostí, se vydá potvrzení o provedení těchto náležitostí.

Náklady na překlad písemnosti před jejím zasláním dle čl. 5 nařízení nese žadatel. Doručení by jinak nemělo podléhat platbě ani úhradě poplatků nebo nákladů na služby poskytnuté přijímajícím členským státem. Podle čl. 11 nařízení ale žadatel nahradí náklady vzniklé činností soudního úředníka nebo příslušné osoby přijímajícího členského státu nebo v případě použití zvláštního doručení. Tyto náklady jsou pevným poplatkem, který je stanoven předem. Je potřeba si připomenout, že by měla být dodržována zásada proporcionality a v žádném případě nelze diskriminovat členské státy. Například Belgie si určila 135 Euro za jedno doručení.²⁰⁴ Doručení v České republice nepodléhá zpoplatnění.

Stejně jako předchozí kapitola i nařízení v čl. 19 odst. 2 řeší problematiku nedostavení se žalované strany na jednání. Řízení bude přerušeno, dokud se nezjistí, jestli byla písemnost o zahájení jednání doručena správným způsobem a jestli vůbec byla doručena. Každý členský stát může sdělit, že soudce má právo vydat rozhodnutí v případě, kdy jsou splněny následující kumulativní podmínky: písemnost byla zaslána správným způsobem, od doby odeslání již uplynulo šest

²⁰² FIALOVÁ, Z. In: Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J.

Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 599.

²⁰³ ŠÍNOVÁ, R. *Doručování v civilním soudním řízení.* Vyd. 1. Praha: Leges, 2009, s. 81.

²⁰⁴ Dále např. Francie, Lucembursko, Nizozemsko, Řecko, Skotsko.

měsíců a nebylo obdrženo potvrzení žádného druhu.²⁰⁵ Pokud mělo být zasláno předvolání nebo obdobná písemnost, může soud zmeškání lhůty prominout. Žádost musí být podaná v přiměřené lhůtě. To se nevztahuje na rozhodnutí o osobním stavu nebo o právní způsobilosti. Blíže k tomuto institutu v předchozí kapitole.

4.3.3. Jiné způsoby doručování na základě nařízení o doručování

Stejně jako Haagská úmluva o doručování i nařízení nabízí alternativní způsoby pro doručování:

- a) zasílání konzulární nebo diplomatickou cestou,
- b) doručování diplomatickými nebo konzulárními zástupci,
- c) doručování prostřednictvím poštovních služeb,
- d) přímé doručení.

Na základě rozhodnutí SDEU *Plumex v. Young Sports NV*²⁰⁶ zde neexistuje žádná hierarchie mezi způsoby zasílání a doručování. Soud tak skutečně může adresátovi zaslat písemnost poštou a tento způsob se jeví jako nejrychlejší.²⁰⁷ Česká republika ale nesouhlasí s přímým způsobem doručení a učinila k tomu sdělení.²⁰⁸ V poslední době tak například vznikají taková sdělení od Chorvatska.

4.4. Nařízení o dokazování

Cílem nařízení je opět vylepšit a zrychlit spolupráci při dokazování v občanských a obchodních věcech. Nařízení o dokazování se inspirované v Haagské úmluvě o dokazování, ale přináší změny v podobě přímého dokazování a přímého jednání mezi soudy. Mnoho společných institutů má samozřejmě i s nařízením o doručování.

²⁰⁵ Evropský soudní atlas, Sdělení členských států. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_cz_cs.jsp#ds_otherinfo_state8.

²⁰⁶ Rozsudek SDEU č. C-473/04 ze dne 9. 2. 2006 ve věci *Plumex v. Young Sports NV*.

²⁰⁷ Blíže v RAUSCHER, T. *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht. EG-Zust VO 2007*. European law publishers, GmbH, München, 2010, s. 570.

²⁰⁸ Evropský soudní atlas, Sdělení členských států. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_cz_cs.jsp#ds_otherinfo_state7.

Nařízení o dokazování bylo přijato pod číslem 1206/2001, v platnost vstoupilo v roce 2001. Zajímavým pramenem ke studiu tohoto předpisu je Praktický průvodce pro používání nařízení o dokazování.²⁰⁹ Obsahuje praktické přílohy a krátké vysvětlení k jednotlivým článkům. Věcná působnost je opět stanovena v čl. 1 nařízení na věci občanské a obchodní. Vztahuje se tak na situace, kdy příslušný soud jiného členského státu o provedení dokazování požádá nebo pokud žádá o to, aby sám směl tento úkon provést. Úkony, o které soud žádá, mohou být součástí jak zamýšleného soudního řízení, tak zahájeného řízení.²¹⁰ Nařízení se nevztahuje na dokazování před rozhodčím soudem. Pokud by rozhodčí senát přesto chtěl tohoto nařízení využít, pak tak může učinit pouze prostřednictvím soudu a to podle zákona o rozhodčím řízení v rámci součinnosti.²¹¹

V souvislosti s tímto nařízením nelze provádět důkazy v Dánsku.²¹² Veškeré ostatní členské státy mají informace o tom, které soudy jsou příslušné ve věci úkon provést, zveřejněné na Evropském soudním atlasu.²¹³ Znovu upozorňuji na slovo soudy, neboť se jedná pouze o spolupráci dožadujícího a dožádaného soudu. V České republice jsou příslušné soudy okresní a krajské. Určují se podle místa, kde má být důkaz proveden a toto místo je zvoleno ve formuláři „Žádost o provedení důkazů.“²¹⁴ I v tomto případě se určí pověřený orgán, který napomáhá soudům v případě řešení výjimečných situací. Mimo ústředních orgánů mohou být zvoleny ještě další orgány, které řeší situace, kdy dojde k přímému dožádání dožadujícím soudem. Působnost ústředních orgánů je tak doplněna i činností Evropské sítě pro justiční spolupráci v občanských a obchodních věcech. Jedná se o praktické nástroje, které mimo formální úroveň podporují aplikaci nařízení.²¹⁵

²⁰⁹ Praktický průvodce pro používání nařízení o doručování [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_ejn_s_publications-287-cs.do.

²¹⁰ Blíže v Rozsudku SDEU č. C-170/11 ze dne 6. 9. 2012 ve věci *Maurice Robert Josse Marie Ghislain Lippens a další v. Hendrikus Cornelis Kortekaas*. SDEU se tehdy vyjádřil, že soud může předvolat jako svědka účastníka řízení s bydlištěm v jiném členském státě. Soud je oprávněn svědka vyslechnout v souladu s právem členského státu tohoto soudu.

²¹¹ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, s. 119.

²¹² Viz poznámka pod čarou – 4.3 nařízení o doručování.

²¹³ Evropský soudní atlas, Dožádané soudy. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/te_searchmunicipality_cs.jsp#statePage0.

²¹⁴ Čl. 4 nařízení o dokazování, podrobněji v PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 214.

²¹⁵ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. A kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376 Komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 3304.

Pro Českou republiku je ústředním orgánem Ministerstvo spravedlnost, Mezinárodní odbor civilní.

Nařízení si stanoví dvě základní metody nebo také postupy při dokazování:

- a) přímé dokazování dožadujícím soudem,
- b) provedení důkazů dožádaným soudem na základě žádosti předané přímo dožadujícím soudem dožádanému soudu.

4.4.1. Přímé dokazování dožadujícím soudem

Dle mého názoru přináší čl. 17 nařízení o přímém dokazování skutečný průlom v právní pomoci při přeshraniční spolupráci justičních orgánů. Pokud má soud přání si důkaz provést sám, již tradičně vyplní formulář žádosti k příslušnému ústřednímu orgánu nebo jinému příslušnému orgánu. Dále kromě formuláře je potřeba splnit podmínku dobrovolnosti. Adresáta nelze donutit k provedení důkazu žádným z donucovacích prostředků. Tento postup je odůvodněn tak, že se jedná o úkon prováděný na území jiného státu. Stejně jako v případě dožádání v České republice i v zahraničí dokazování provede soudní úředník nebo jiná osoba k tomu určená. Nejčastěji se tak v praxi lze setkat s telefonickým výslechem svědka.²¹⁶

Ústřední orgán nebo jiný příslušný orgán může uložit svému soudu, aby se zúčastnil na dokazování, a tím aby bylo zajištěno správné užití přímého způsobu dokazování. Především se podporují možnosti videokonference a telefonní konference.²¹⁷

Příkladem na našem území bylo ohledání místa dopravní nehody německým soudem v pohraničí České republiky. Ministerstvo spravedlnosti vydalo souhlas s takovým postupem a určilo podmínku přítomnosti zástupců místního okresního soudu v asistenci s Policií České republiky.²¹⁸

Článek 17 spolu s článkem 1 odst. 1 písm. b) mají být podle SDEU vykládány tak, že soud členského státu, který požaduje, aby dokazování provedl znalec na území jiného státu, může takové dokazování nařídit, ačkoliv by nemusel

²¹⁶ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. A kol. *Občanský soudní řád II.* § 201 až 376 Komentář. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 3314.

²¹⁷ Čl. 17 nařízení o dokazování.

²¹⁸ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé.* 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013, s. 215.

postupovat při dokazování způsobem, který je stanoven v nařízení o doručování.²¹⁹

Žádost o přímé provádění důkazů může dožádaný soud odmítnout v případě, že by takový úkon byl v rozporu se základními principy jeho právního řádu nebo i z formálních důvodů nedostatku příslušnosti nebo nezbytných informací.²²⁰

4.4.2. Žádost o dožadujícího soudu příslušnému soudu

V žádosti o provedení důkazů²²¹ se uvede dožadující a případně i dožádaný soud, jména a adresy stran a popřípadě jejich zástupců, povaha a předmět případu, krátké shrnutí skutečností a popis dokazování, jež má být provedeno. Pokud se žádá o výslech osoby, pak je nutné ještě dodat jména a adresy těchto osob, otázky, které jim mají být položeny, odkaz o právu odepřít výpověď, žádost, aby byl výslech proveden pod přísahou nebo místopřísežným prohlášením a případně další potřebné údaje. Odepřít výpověď lze podle právních předpisů členského státu dožadujícího soudu.

Žádost a všechny další listiny k žádosti přiložené nepodléhají dle čl. 4 odst. 2 nařízení ověřování. Musí k nim ale být přiložen překlad do úředního jazyka členského státu dožádaného soudu. Každý členský stát si určí svůj úřední jazyk, ale může zvolit i jiné jazyky, ve kterých písemnosti přijímá bez překladu. Česká republika si jako další jazyky zvolila slovenštinu, němčinu a angličtinu.²²²

Znovu je potřeba zmínit tlak na rychlost tohoto procesu. Do sedmi dnů po přijetí žádosti pošle dožádaný orgán potvrzení o přijetí žádosti.²²³ V případě, že chybí některé náležitosti, je soud povinen do 30 dnů je dodat. Česká republika a Francie²²⁴ používají jako způsoby komunikace se zahraničními soudy poštu, fax a elektronickou poštu.²²⁵

²¹⁹ Rozsudek SDEU č. C-332/11 ze dne 21. 3. 2013 ve věci *ProRail BV v. Xpedys NV a další*.

²²⁰ Čl. 14 nařízení o dokazování. Dále v ZÁLESKÝ, R. In: Rozehnalová, N., Týč, V. a Záleský, R. *Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého v justiční praxi*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 370.

²²¹ Čl. 4 nařízení o dokazování. Formulář A nařízení o dokazování, Žádost o provedení důkazu.

²²² PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013, s. 215.

²²³ Formulář B nařízení o dokazování. Potvrzení o přijetí žádosti o provedení důkazu.

²²⁴ SVOBODA, J. Dokazování v členských státech EU. *AD Notam*. č. 2/2009. s. 50.

²²⁵ VYBÍRAL, P. In: Pauknerová, M., Růžička, K.. *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014, s. 164.

Dokazování dožádaným soudem má dle čl. 10 nařízení proběhnout bez prodlení a to do 90 dnů od přijetí žádosti. Stanoví tedy delší lhůtu než doručování písemností. Proces dokazování probíhá v souladu s právními předpisy členského státu, který jej provádí. Pro větší urychlení tohoto průběhu lze využít technologií jako je videokonference a telefonní konference. Nařízení v čl. 11 a 12 stanoví i postup pro dokazování za přítomnosti a účasti stran a to včetně jejich zástupce.

Nařízení upravuje i donucovací opatření a je tak v tomto směru přísnější než jiné předpisy. Nařízení lze použít v souladu s ust. § 52 a 53 OSŘ, která stanoví, že lze použít donucovacích prostředků předvedení a pořádkové pokuty.²²⁶

Článek 14 stanoví podmínky pro odmítnutí vyřízení žádosti. Například se tak jedná o situace, kdy žádost nespadá do rozsahu působnosti nařízení nebo nebyla doplněna o prvky, které jí scházely a další.²²⁷

Obsahem tohoto nařízení je rovněž článek o bezplatnosti provádění důkazů.²²⁸ Výjimka je stanovena na odměny pro znalce a tlumočníky a náklady vzniklé při dožádání zvláštním způsobem, videokonferencí nebo telefonickou konferencí. Nařízení ale nestanoví žádná speciální pravidla týkající se znalců.²²⁹ Členský stát může požadovat přiměřenou záruku nebo zálohu za očekávané náklady. Povinnost hradit tyto náklady se řídí právem členského státu dožadujícího soudu.²³⁰

Nařízení má dle čl. 21 aplikační přednost před Haagskou úmluvou o doručování, ale nebrání členským státům v jejich aktivitě uzavírat smlouvy o právní pomoci a ponechává v platnosti i dosud uzavřené smlouvy.

²²⁶ FIALOVÁ, Z. In: Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 583.

²²⁷ Praktický průvodce pro používání nařízení o doručování [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_ejn_s_publications-287-cs.do.

²²⁸ Čl. 18 nařízení o dokazování a blíže v ZÁLESKÝ, R. In: Rozehnalová, N., Týč, V. a Záleský, R. *Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého v justiční praxi*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 370.

²²⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. a HÓTOVÁ, R. *Znalci v mezinárodním prostředí: v soudním řízení v civilním a trestním, v rozhodčím řízení a v investičních sporech*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 118.

²³⁰ Rozsudek SDEU č. C-283/09 ze dne 17. 2. 2011 ve věci *Artur Weryński v Mediatel 4B spółka z o.o.* Toto rozhodnutí uvádí, že články 14 a 16 nařízení musejí být vykládány způsobem, že dožadující soud není povinen dožádanému soudu uhradit zálohu na náhradu nákladů svědka nebo uhradit náhradu náležející vyslechnutému svědkovi.

4.4.3. Pravidla používání moderních komunikačních prostředků

Závěrem upozorním na situaci, která může během dokazování nastat. Použití videokonference nebo telefonní konference by mohlo být v České republice problematické, neboť soudy většinou nedisponují takovým zařízením. Jednalo by se pak o praktickou překážku. Z tohoto důvodu mají členské státy v budoucnu poskytnout informace, u kterých soudů tento způsob provádění důkazů možný je.²³¹ Dožadující soud tak může dožádaný soud požádat, aby použil těchto komunikačních technologií. Pak nehledě na to, který soud by za dokazování nesl zodpovědnost (dožádaný soud dle čl. 10 odst. 4 nebo dožadující soud dle čl. 17), by se mohly dokazování zúčastnit oba soudy a oba klást otázky.²³²

S tím souvisí i fakt, že v roce 2007 vydala Komise zprávu o aplikaci tohoto nařízení v praxi. Obsahem zprávy bylo, že postup při provádění dokazování se sice zrychlil, ale stále jsou často užívány ústřední orgány místo přímé spolupráce soudů. Další problém, na který Komise upozornila, je chybné vyplňování formulářů a nedostatečné využívání technologických vymožeností.²³³ Komise dospěla k závěru, že není potřeba pozměňovat nařízení, ale mělo by být více podporováno.

4.5. Další nařízení

Právní pomoc se objevuje i v dalších předpisech evropského práva soukromého.

Doručování na základě nařízení o evropském exekučním titulu²³⁴ probíhá na základě doručení s dokladem o přijetí dlužníkem a bez dokladu o přijetí dlužníkem a to způsobem osobního doručení, doručení poštou a doručení elektronickými prostředky.²³⁵ Dokladem o přijetí je například podpis žalovaného s datem přijetí písemnosti. Naopak doručení bez dokladu se provádí na osobní adresu žalovaného a to osobám, které žijí ve stejné domácnosti jako žalovaný.

²³¹ Praktický průvodce pro používání nařízení o doručování [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_ejn_s_publications-287-cs.do. s. 17.

²³² Praktický průvodce pro používání nařízení o doručování [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_ejn_s_publications-287-cs.do. s. 17.

²³³ PEERS, S. *EU justice and home affairs law*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 637.

²³⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna. 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky.

²³⁵ Srovnej čl. 13 a 14 nařízení o evropském exekučním titulu.

Tuto úpravu lze využít i pro doručování zástupci, ale stále platí, že vždy musí být známa adresa doručení.

Nařízení o evropském platebním rozkazu²³⁶ uplatňuje v zásadě stejné způsoby doručení evropského platebního rozkazu jako nařízení o exekučním titulu.

Oblast dědického práva již byla zmíněna ve druhé kapitole této práce. Dne 17. srpna 2015 vejde v účinnost nařízení o dědictví.²³⁷ Pokud se odpůrce nedostaví k soudu a soud zjišťuje, zda mu byl doručen návrh na zahájení řízení, mělo by se přerušit řízení, dokud nebude doručení dokázáno. Pokud má být návrh na zahájení dědického řízení nebo jiná podobná písemnost zaslána z jednoho členského státu do druhého, použije se článek 19 nařízení o doručování, a pokud nelze použít jej, pak článek 15 Haagské úmluvy o doručování.²³⁸

Do oblasti evropského mezinárodního práva procesního patří ještě otázky pravomoci soudů, uznání a výkon soudních rozhodnutí, které však jdou nad rámec této diplomové práce.

²³⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu.

²³⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení.

²³⁸ Čl. 16 nařízení o dědictví.

5. Dvoustranné smlouvy a další způsoby mezinárodní právní pomoci

Jako závěrečnou kapitolu práce jsem zvolila téma o dvoustranných dohodách a spolupráci na bezesmluvním základě. Pokusím se zde co nejvíce naznačit, jak právní pomoc probíhá v praxi. Vybrala jsem proto smlouvy různého typu a odlišného obsahu. V předchozích kapitolách již bylo řečeno, že v zásadě neexistují pravidla, která by rigidně upřednostňovala užití některých předpisů před jinými. Tento fakt bude provázet i tuto kapitolu.

Jen pro pořádek uvádím, že do 1. ledna 2000 vycházely veškeré smlouvy ve sbírce zákonů. Od tohoto data existuje Sbírka mezinárodních smluv.²³⁹

5.1. Obecně o dvoustranných mezinárodních smlouvách

Zejména úprava přeshraničního doručování soudních a mimosoudních písemností je předmětem dvoustranných smluv o právní pomoci. Jejich seznam je možné najít na stránkách Ministerstva spravedlnosti.²⁴⁰ Většina z nich stanoví přímý styk ministerstev spravedlnosti. Smlouvy se také vyznačují především tím, že obsahují zpravidla náležitosti dožádání a jejich jazykový režim. Pokud soud provádí doručování na základě této dvoustranné smlouvy, je nutné, aby požadavkům smlouvy vyhověl. Nespornou výhodou dožádání s využitím dvoustranné smlouvy je možnost spojení dožádání jak doručení tak provedení důkazu.

5.2. Příklady dvoustranných smluv o mezinárodní právní pomoci

5.2.1. Belgie

Česká republika je ve vztahu s Belgií vázána několika dohodami, které se týkají řízení smírčích, rozhodčích a soudních a dále vzájemného vydávání opisů. Státy spolu navíc uzavřely Smlouvou o právní pomoci ve věcech občanských,

²³⁹ Zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv.

²⁴⁰ Ministerstvo spravedlnosti, Dvoustranné vztahy. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=386&d=11319>.

rodinných a obchodních.²⁴¹ Belgie je členským státem jak HCCH tak EU. Tamější zákon o mezinárodním právu soukromém²⁴² upravu právní pomoci ve styku s cizinou neobsahuje.²⁴³

Smlouva o právní pomoci je smlouvou bilaterální prezidentskou. Má celkem sedm kapitol věnovaných doručování, osvobození od ověřování, zasílání dokladů o osobním stavu a výměně informací. Kapitola dvě se zabývá doručováním soudních a mimosoudních písemností.²⁴⁴

Doručování podle smlouvy probíhá prostřednictvím ministerstev spravedlnosti. Dá se proto předpokládat, že v současné době probíhá skutečně podle nařízení o doručování. Orgány nejsou povinny přijmout dožádání v jazyce protějščího státu, pokud není opatřeno oficiálním překladem. Cizí orgán pak jedná pouze pokud je dobrovolně ochoten jej přijmout. Státy si mezi sebou poskytují informace o adresách osob, kterým má být doručeno. Zároveň se země dohodly, že nebudou požadovat znalečné nebo žádné jiné náklady spojené s dožádáním.

Úprava spolupráce při dokazování v této smlouvě obsažena není a bude se tak postupovat podle nařízení o dokazování. Zajímavou informací je, že se v Belgii nevede žádný oficiální seznam znalců. Strany se na znalci buď dohodnou, nebo jej určí soud. Soudy postupují dle zásady volného hodnocení důkazů, ale zpravidla vycházejí ze znaleckých posudků.²⁴⁵

5.2.2. Laos

Laoská lidově demokratická republika není součástí Haagských úmluv. Pro tuto kapitolu důležitou smlouvou, kterou země podepsala, je Vídeňská úmluva o konzulárních stycích.²⁴⁶ S Českou republikou Laos uzavřel konzulární

²⁴¹ Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Belgickým královstvím o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a obchodních č. 59/1986 Sb. ze dne 15. 10. 1984.

²⁴² Loi portant le Code de droit international privé z 16. 7. 2004.

²⁴³ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Mezinárodní právo soukromé evropských zemí: překlady předpisů mezinárodního práva soukromého s poznámkami a související informace*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2010, s. 47–90.

²⁴⁴ Zejm. čl. 2–7 smlouvy č. 59/1986 Sb.

²⁴⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. a HÓTOVÁ, R. *Znalci v mezinárodním prostředí: v soudním řízení v civilním a trestním, v rozhodčím řízení a v investičních sporech*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 19.

²⁴⁶ United Nations Treaty Collection. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <https://treaties.un.org/>

úmluvu²⁴⁷ a do této kapitoly je zahrnut právě proto, abych ukázala, jaký je obsah smluv tohoto typu.

Konzulární smlouva mezi Českou republikou a Laosem je řekla bych menšího rozsahu v celkovém počtu 57 článků. Témata, kterými se především zabývá, jsou zřizování konzulárních úřadů a jmenování konzulárních úředníků a konzulárních zaměstnanců, dále jejich výsady a imunity a konzulární pravomoci a funkce. Jednou z funkcí konzula je například podle čl. 41 této úmluvy i doručování státním příslušníkům vysílajícího státu, zdržujícím se na území přijímajícího státu a to soudních a mimosoudních písemností. Dále mohou konzulární úředníci na žádost justičních orgánů vysílajícího státu doručovat dožádání orgánům přijímajícího státu příslušným k jejich vyřizování. Sami mohou vyřizovat dožádání týkající se státních příslušníků vysílajícího státu. V zásadě tak kopíruje znění Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích. Další funkce, které konzul vykonává jsou například přijímání žádostí ve věcech státního občanství, uzavírání manželství a další.

5.2.3. Slovensko

Slovenská republika je členským státem Haagských úmluv i Evropské unie. Jedná se ale o zemi se kterou má Česká republika speciální vztah a proto soudím, že je vhodné ji do výčtu zahrnout.

Na Slovensku je dodnes účinný ZMPSP a ten jako jediný v této kapitole obsahuje úpravu právní pomoci ve styku s cizinou. Prošel několika změnami, ale část zákona o právní pomoci zůstala beze změny.²⁴⁸ Ani zde tak nelze nabídnout komparaci k právu českému.

Ještě před rozdělením České a Slovenské Federativní republiky byla přijata dvoustranná prezidentská Smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci.²⁴⁹ Dle mého názoru představuje nejbližší způsob spolupráce, neboť se žádné písemnosti nemusí překládat. Stejně tak jedním státem ověřené listiny se považují za platné i ve státě druhém. Rozsah právní pomoci je

²⁴⁷ Konzulární úmluva mezi Československou socialistickou republikou a Laoskou lidově demokratickou republikou, č. 46/1987 Sb.

²⁴⁸ Zákon Slovenské republiky č. 97/1963 Zb., o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom.

²⁴⁹ Smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech, č. 209/1993 Sb.

stanoven na jednotlivé úkony. Smlouva také nabízí v čl. 6 demonstrativní výčet těchto úkonů.²⁵⁰

Smlouva je rozdělená na pět částí a právní pomoc v civilních věcech nalezneme v části druhé.²⁵¹ Hned zpočátku druhé části stanoví, že se právní pomoc provádí v rozsahu stanoveném HCCH, pokud není ve smlouvě doplněno jinak. Z hlediska doručování se tak jedná zejména o možnost doručení poštou. Z předchozích kapitol už je jasné, že Česká republika se vzdala možnosti doručovat přímo jak dle úmluv HCCH, tak dle nařízení o doručování. Tento institut upravený ve smlouvě se Slovenskem je omezen pouze bydlištěm adresáta, které musí být na území druhé smluvní strany. Pokud není známa adresa, učiní smluvní stát opatření, aby tuto informaci získal. Vzhledem k tomu, že při procesu zjišťování adres nelze bez dalšího užít nařízení o dokazování či Haagskou úmluvu o dokazování, jedinou možnou úpravu nalezneme v bilaterálních smlouvách. Poskytují se i informace v případě nároků o výživném a to konkrétně zaměstnavatel a výše příjmu osoby, proti níž se nárok na výživné uplatňuje. Častěji jsou dožádány české soudy o poskytnutí adresy ze strany slovenských soudů.²⁵² Z hlediska nákladů řízení jsou státy osvobozeny včetně zasílání listin o osobním stavu. Naopak náklady znalečného se hradí.

V letošním roce vešla v platnost smlouva posilující spolupráci na úseku evidence obyvatel a rodných čísel.²⁵³ Země tak činí za účelem zjištění státního občanství některých osob, dále kvůli zjištění správnosti a úplnosti údajů vedených v evidencích obyvatel a registrech rodných čísel. Každá strana hradí náklady na zjištění těchto informací sama.

5.2.4. Ukrajina

Úprava mezinárodního práva soukromého na Ukrajině je velmi podobná české. V ukrajinském zákoně o mezinárodním právu soukromém,²⁵⁴ ale

²⁵⁰ Sepisování, zasílání a doručování listin, provádění ohledání, odnímání a odevzdávání věcných důkazů, zjišťování adres, získávání znaleckých posudků, výsledkem účastníků, obviněných, svědků, znalců a jiných osob.

²⁵¹ Zejm. čl. 8–17 smlouvy č. 209/1993 Sb.

²⁵² FIALOVÁ, Z. In: Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 592.

²⁵³ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 20/2015 Sb. m. s.

²⁵⁴ Oficiální věstník Ukrajiny, Законів України О міжнародном частном праві, ч. 2709-IV.

nenalezneme ustanovení o právní pomoci.²⁵⁵ Narozdíl od České republiky zná ukrajinská legislativa i zákon o mezinárodních smlouvách.²⁵⁶ Ukrajina je vázána řadou mezinárodních smluv, ale také množstvím smluv bilaterálních. Pro ukrajinské dvoustranné smlouvy je typické, že obsahují i hmotněprávní úpravu. Jádrem však zůstává procesní úprava s důrazem na výkon a uznání rozhodnutí.²⁵⁷

Příkladem jedné z těchto bilaterálních smluv je prezidentská Smlouva o právní pomoci v občanských věcech s Českou republikou,²⁵⁸ která je rozdělená na šest hlav a skládá se celkem z 61 článků. Právní pomoc je znovu upravena v hlavě druhé.²⁵⁹ Oproti smlouvě se Slovenskem, se zde navíc objevuje i s výkonem rozhodnutí justičních orgánů. Naopak stejně jako v případě Slovenska mohou smluvní státy vyhotovovat žádosti ve svém jazyce, ale veškeré písemnosti s žádostí spojené pak musí být opatřeny úředním překladem do jazyka druhé strany. Svědci a znalci mají právo na náhradu nákladů za cestu a pobyt společně s náhradou ušlého výdělku. Znalci rovněž náleží právo na znalečné. Tuto náhradu poskytne justiční orgán, který osobu předvolal, jinak odpovědnost za náklady si nese každá strana zvlášť, vyjma situace, kdy se zdá, že s dožádáním jsou spojeny mimořádně vysoké výdaje. Pak budou ústřední orgány konzultovat, jak bude vyřizování dále pokračovat.

Smlouva stanoví přesné údaje, které dožádání musí obsahovat.²⁶⁰ Stejně jako stanoví § 104 ZMPS se poskytuje pomoc na základě předpisů dožádaného státu. Dožadující strana může požádat, aby se věc vyřídila jejím právním řádem. I v případě Ukrajiny probíhá spolupráce co se týče adres osob a to včetně situace, kdy má být osoba vyslechnuta, či je na ní uplatněn nárok na výživné.

Doručování probíhá též podle právních předpisů dožadované strany ale pouze pokud bude písemnost opatřena úředním překladem. V opačném případě tak jako v jiných mezinárodních smlouvách má adresát právo na odmítnutí

²⁵⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Mezinárodní právo soukromé evropských zemí: překlady předpisů mezinárodního práva soukromého s poznámkami a související informace*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010, s. 999-1029.

²⁵⁶ Oficiální věstník Ukrajiny, Законів України О міжнародних договорах України, ч. 1906-IV.

²⁵⁷ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Mezinárodní právo soukromé evropských zemí: překlady předpisů mezinárodního práva soukromého s poznámkami a související informace*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010, s. 1004-1005.

²⁵⁸ Smlouva mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech č. 123/2002 Sb. m. s.

²⁵⁹ Čl. 9–17 Smlouvy č. 123/2002 Sb. m. s.

²⁶⁰ Čl. 10 Smlouvy č. 123/2002 Sb. m. s.

písemnosti. Pokud je doručení úspěšné, vyhotoví se o něm potvrzení. To obsahuje i jméno příjemce písemnosti a je opatřeno podpisem osoby, která jej doručila. Smlouva také umožňuje doručovat písemnosti vlastním občanům i je vyslýchat prostřednictvím svých diplomatických misí nebo konzulárních úřadů za stanovené podmínky, že nesmí být použito donucovacích prostředků.

5.2.5. Spojené království Velké Británie a Severního Irska

Rozdílnost zákonných úprav České republiky a Spojeného království je významná na první pohled, mimo jiné zákon o mezinárodním právu soukromém neupravuje právní pomoc.²⁶¹

Nejstarší a stále platnou bilaterální smlouvou je právě ta se Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska o právní pomoci ve věcech občanských.²⁶² Lze také předpokládat, že tato smlouva je dokumentem, který zavazuje nejvíce států.²⁶³ Množství území, které Spojené Království spravuje a to už v jakékoli míře, činí spolupráci s touto zemí složitější.

Spojené království je členským státem Evropské unie i Haagské konference. Jak se může v takovém případě zkomplikovat možnost dožádání na jedno z britských území, ukáží na příkladu Rychtářství Guernsey, britském korunním závislém území. Guernsey není ani samostatným členským státem, ani spolupracujícím státem Evropské unie.²⁶⁴ Vztahují se na něj přesto některá nařízení. Naopak Guernsey je součástí Haagské konference a proto je možné dožadovat právní pomoc na základě jejích úmluv. Na internetových stránkách HCCH je správně evidován seznam úřadů, které právní pomoc provádí a je zde zmíněno i Guernsey.²⁶⁵ Naopak na Evropském soudním atlasu Spojené království uvádí možnost dosílání pouze do Anglie a Walesu, Skotska, Severního Irska a Gibraltarů. Lze tak usoudit, že na základě nařízení o doručování do Guernsey přímo doručovat nelze.

²⁶¹ Private International Law Act z roku 1995.

²⁶² Smlouva mezi republikou Československou a Spojeným Královstvím Velké Británie a Irska o právní pomoci ve věcech občanských, č. 70/1926 Sb.

²⁶³ Kromě České republiky a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska pak dále Austrálie, Bahamy, Fidži, Gambie, Indie, Jihoafrická republika, Kanada, Keňa, Lesotho, Nauru, Nový Zéland, Slovensko, Svazijsko a Uganda.

²⁶⁴ Protokol č. 3 Treaty of Accession of the United Kingdom to the European Economic Community.

²⁶⁵ Haagská konference, Authorities. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=authorities.details&aid=681. The Bailiff, Bailiff's Office, Royal Court House, Guernsey, Channel Islands.

Smlouva z roku 1926 se překvapivě nikterak neliší od smluv, které se uzavírají dnes. Doručování²⁶⁶ může probíhat prostřednictvím konzulů, poštou nebo i prostřednictvím advokátů či notářů, pokud k tomu budou ustanoveni soudem. Žádost by měla obsahovat označení soudu, kterému je určena a měla by být přeložena do jazyka dožadovaného orgánu. Na závěr je o doručení je vyhotoven průkaz. Strany si náklady dožádání hradí samy.

Dokazování²⁶⁷ probíhá přímou formou styku mezi soudy, ale může probíhat i bez účasti soudu a to konzulárním zástupcem dožadujícího státu. Pokud by účastník řízení, svědek nebo znalec odepřeli účast na úkonu, který by proběhl prostřednictvím konzulárního úředníka (zde nelze zapomenout na zákaz použití donucovacích prostředků), lze nově požádat o pomoc při provedení důkazu před dožádaným soudem (pak by bylo možné použít i donucovacích prostředků). Za takový úkon soud nepožaduje náhradu, ale hradí se výdaje, které je nutno zaplatit svědkům, znalcům nebo tlumočnickům a překladatelům. O proplacení soud požádá společně s předaným spisem, který vrací dožadujícímu státu.

5.3. Další způsoby mezinárodní právní pomoci

Na závěr této kapitoly si dovoluji přidat příklad, jakým způsobem spolupráce funguje, pokud neexistuje žádná dvoustranná dohoda a zároveň není možná spolupráce na základě Haagských úmluv nebo nařízení. Domnívám se, že je vhodné alespoň jednu ukázkou zmínit a to právě nejlépe ke konci samotné práce.

5.3.1. Spojené arabské emiráty

Jedná se o právní pomoc probíhající čistě diplomatickou cestou a to se Spojenými arabskými emiráty (SAE). Emiráty nejsou členským státem Haagské konference a opakují se, že neexistuje ani žádná bilaterální dohoda s Českou republikou.²⁶⁸ Jak již bylo zmíněno v kapitole dvě v takovém případě je spolupráce velmi zdlouhavá.

Důvodem, proč jsem si vybrala právě tuhle zemi k realizaci příkladu diplomatického dožádání, je, že SAE tvoří celkem sedm Emirátů, které vycházejí

²⁶⁶ Čl. 2–6 smlouvy č. 70/1926 Sb.

²⁶⁷ Čl. 7–12 smlouvy č. 70/1926 Sb.

²⁶⁸ Ministerstvo zahraničních věcí, Výběr států, SEU. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/blizky_vychod/spojene_arabske_emiraty/smlouvy/index.html.

z jiných právních základů. Pět Emirátů aplikuje právo šaría ve veškerých otázkách práva tedy jak veřejného tak soukromého práva včetně osobního statusu. Naopak Emiráty Dubaj a Ras Al Khaiman nejsou součástí tohoto federálního systému a mají svůj vlastní systém soudů. Ani jurisdikce nejvyššího soudu SAE v Abú Dhabí se na ně nevztahuje.²⁶⁹

Zajímalo mne především, jestli tato fakta mají nějaký vliv na proces dožádání. Na základě konzultace s Ambasadou České republiky v Abú Dhabí jsem ale byla poučena, že neexistují žádné speciální orgány pro islámské a neislámské právo a co se dožádání týče, veškerá komunikace ohledně právní pomoci, doručování nebo i extradice probíhá přes Ministerstvo zahraničních věcí SAE, které žádosti postupuje Ministerstvu spravedlnosti SAE a to dále příslušným orgánům. Většina žádostí je směřována z českých úřadů na SAE.

Pro pořádek uvádím, že český soud si musí nejdříve připravit žádost určenou soudu SAE. Tu nechá včetně všech příloh přeložit do arabštiny.²⁷⁰ Neexistuje zde žádný smluvní základ, který by upravoval tuto povinnost žádost překládat. Můžeme se přesto domnívat, že pravděpodobnost vyřízení žádost, která by byla zaslána orgánu v SAE v jazyce, kterému nerozumí, by významně klesla.²⁷¹ Kompletní žádost pak český soud zašle Ministerstvu spravedlnosti s předkládací zprávou. Ministerstvo spravedlnosti ji následně prostřednictvím Ministerstva zahraničních věcí postoupí Velvyslanectví Spojených arabských emirátů v Abú Dhabí. Velvyslanectví pak spolu s žádostí o diplomatickou nótu věc předá Ministerstvu zahraničních věcí SAE, které přes Ministerstvo spravedlnosti SAE žádost předá příslušnému justičnímu orgánu k vyřízení. Stejnou cestou pak dožádaný orgán SAE českému zasílá doklad o vyřízení žádosti. Jedná se o komplexní proces s velkým množstvím administrativy. Pokud soud tímto způsobem zasílá předvolání, musí počítat s časovou prodlevou.

²⁶⁹ Rada SAE pro turismus a starožitnictví [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.uaetourism.ae/web/guest/languages-population-religion>.

²⁷⁰ Americký konzulát v SAE [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://dubai.usconsulate.gov/emergency_uae_court.html.

²⁷¹ FIALOVÁ, Z. In. Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 588.

6. Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo dokumentovat současnou úpravu právní pomoci v přeshraničních sporech. Jak jsem uvedla již v úvodu, tato problematika je značně rozsáhlá, a proto jsem si zvolila pro hlubší analýzu konkrétnější téma doručování a dokazování. Původním záměrem bylo vypracovat i tematiku uznávání listin. Především v průběhu vzniku samotné práce jsem ale zjistila, že i samotné instituty doručování a dokazování by mohly být zpracovány i v práci většího rozměru.

V obsahu práce vycházím z různorodých pramenů. Odborné literatury ke zpracování tématu není mnoho. Například k Haagským úmluvám lze nalézt literaturu zejména v komparaci s úpravou Evropské unie. Co se týče odborných periodik, tak články týkající se doručování a dokazování vycházely především v období, těsně po vstupu České republiky do Evropské unie a nejsou tak aktuální. Dalším významným zdrojem je judikatura a to jak soudů českých tak Soudního dvora Evropské unie. V případě Soudního dvora Evropské unie Nejvýznamnějšími prameny práce jsou stále jednotlivé předpisy, ve formě nařízení, úmluv a smluv. Právě z důvodu mnohdy chybějící nebo neaktuální literatury tento druh pramenu v práci převažuje. Spolupráci se Spojenými arabskými emiráty jsem konzultovala s Ambasadou v Abú Dhabí. Dalším zdrojem informací, který se domnívám, by pro tuto práci vhodný, je Ministerstvo spravedlnosti. Ministerstvo jsem kontaktovala, ale bylo mi sděleno, že neposkytuje veřejnosti podobné informace a že se mám obrátit na advokáta. Osobně soudím, že advokáti se dopodrobna tematikou doručování a dokazování příliš nezabývají, a tento fakt mi byl několikrát potvrzen.

Právní pomoc je dozajista zajímavé téma a prošla velkým rozvojem. Myslím si, že je zásadní v této spolupráci pokračovat a ještě nadále ji prohlubovat, a to nejenom s cílem fungujícího společného trhu, ale i se záměrem lidem zjednodušit tyto druhy řízení. Přestože k určitému rozvoji již v poskytování pomoci došlo, stále se jedná o poměrně zdlouhavý proces, k němuž je využíváno nadbytečného množství orgánů.

Resumé

The topic of judicial cooperation in civil matters has been evolving ever since the beginning of the 20th century. The purpose of my thesis is not to explore this process of evolution but rather to analyse the current impact of up-to-date legislation. The truth is the methods and the level of cooperation have transformed during the years. The law needed to react to technological development in means of transportation and the growing number of international deals.

The notion of judicial cooperation can count many instruments of the international private law. By some treaties it is understood to be the mutual recognition and enforcement of judgement and of decisions in extrajudicial cases, access to justice, cross-border service of judicial and extrajudicial documents, cooperation in the taking of evidence and support for the training of the judiciary and judicial staff. For the purpose of this thesis I chose to write about cross-border service of judicial and extrajudicial documents and cooperation in the taking of evidence.

My thesis has been divided into four independent chapters plus the introduction and conclusion. After the introduction in the second part I focused mostly on describing the main ways of providing judicial assistance, the main principles, forms and features. Also most of the Czech legislation concerning this topic is looked into in here. In the third chapter I deal with international conventions emphasising the importance of The Hague Conference and its conventions while not forgetting the significance of other organisations such as Organisation of American States. The fourth section has been given to the issue of European private law. There is a short description of development of application of the European Union law and its regulations. The regulations on service of documents and taking of evidence are the core of this part of the thesis. Here I also compared the provisions of the Hague Conference to the regulations. The final chapter combines the subject of bilateral treaties and cooperation on non-contractual basis. I took the opportunity to compare six different legislations from states located on different continents. Not only I compare the state legislations, but also I apply them on the provisions of treaties I focused on in the previous chapter.

When writing the thesis I endeavoured to work with various kinds of resources. Specifically I worked with scientific literature, scientific articles, case law and a number of acts and conventions. There are not too many scientific

pieces on the topic of judicial cooperation according to the Hague Conventions. However, it can be found within the numerous amounts of pieces concerning the European Union law. In the contrary not many applicants reached The Court of Justice of the European Union. Furthermore to enrich the thesis with some practical examples I contacted the Ministry of Justice of the Czech Republic and the Embassy of the United Arab Emirates in Abu Dhabi. Lastly it needs to be mentioned that the essential resources are the bilateral treaties themselves.

I believe the topic of judicial cooperation is often underestimated but I find it truly interesting. It has gone through many changes and from my point of view it is crucial to continue in such assistance, amplify it and face the remaining challenges.

Seznam použitých zdrojů

A. Prameny

- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních v platném znění.
- Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém v platném znění.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.
- Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů v platném znění.
- Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů v platném znění.
- Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel) v platném znění.
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.
- Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (cizinecký zákon) v platném znění.
- Zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv v platném znění.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád v platném znění.
- Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém v platném znění.
- Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy v platném znění.
- Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 11. 6. 2010, č. j. 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních v platném znění.
- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 20/2015 Sb. m. s.
- Smlouva o fungování Evropské unie, Úřední věstník Evropské unie C 83, 30. 3. 2010.
- Smlouva o Evropské unii, Úřední věstník Evropské unie C 83, 30. 3. 2010.
- Lisabonská smlouva, Úřední věstník Evropské unie C 306, 17. 12. 2007.
- Athénská smlouvy o přistoupení, Úřední věstník L 236, 23. 9. 2003.
- Niceská smlouva, Úřední věstník C 80, 10. 3. 2001.
- Amsterodamská smlouva, Úřední věstník C 340, 10. 11. 1997.
- Jednotný evropský akt, Úřední věstník L 169, 29. 6. 1987.

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. 7. 2012, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. 11. 2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech (doručování písemností) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1348/2000.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. 4. 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. 12. 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu.
- Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech.
- Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
- Směrnice č. 85/577/EHS, o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory (Brusel I).
- Rozhodnutí Rady o přistoupení Evropského společenství k Haagské konferenci č. 2006/719/.
- Rozhodnutí Rady o uzavření Dohody mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních, č. 2006/326/ES.
- Rozhodnutí Rady ze dne 20. září 2005 o podpisu Dohody mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních jménem Společenství, č. 2005/794/ES.
- Dohoda o vzájemné právní pomoci mezi Evropskou unií a Spojenými státy americkými, č. 5/2010, ze dne 1. 2. 2010.
- Úmluva o civilním řízení, č. 72/1966 Sb.
- Úmluva o provádění důkazů v cizině ve věcech občanských a obchodních, č. 129/1976 Sb.
- Úmluva o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních, č. 85/1982 Sb.

- Statut Haagské konference o mezinárodním právu soukromém.
- Úmluva o vymáhání výživného v cizině, č. 33/1959 Sb. (Newyorská úmluva o vymáhání výživného v cizině).
- Vídeňská úmluva o diplomatických stycích č. 157/1964 Sb.
- Vídeňská úmluva o konzulárních stycích č. 32/1969 Sb.
- Smlouva mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech 123/2002 Sb. m. s.
- Smlouva mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými o vzájemné právní pomoci v trestních věcech, č. 40/2000 Sb. m. s.
- Smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech, č. 209/1993 Sb.
- Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Belgickým královstvím o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a obchodních č. 59/1986 Sb.
- Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních, č. 95/1983 Sb.
- Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Kubánskou republikou o vzájemné právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních, č. 80/1981 Sb.
- Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Rakouskou republikou o vzájemném právním styku ve věcech občanskoprávních o listinách a o právních informacích se Závěrečným protokolem, č. 9/1963 Sb.
- Smlouva mezi republikou Československou a Spojeným Královstvím Velké Británie a Irska o právní pomoci ve věcech občanských, č. 70/1926 Sb.
- Konzulární úmluva mezi Československou socialistickou republikou a Laoskou lidově demokratickou republikou, č. 46/1987 Sb.
- Konzulární úmluva mezi Československou socialistickou republikou a Socialistickou federativní republikou Jugoslávií, č. 42/1983 Sb.
- Loi portant le Code de droit international privé z 16. 7. 2004.
- Zákon Slovenské republiky č. 97/1963 Zb., o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom.
- Законов Украины О международном частном праве, ч. 2709-IV.

- Закон Украины О международном частном праве, ч. 2709-IV.
- Private International Law Act z roku 1995.
- Treaty of Accession of the United Kingdom to the European Economic Community z roku 1972.

B. Literatura

I. Knižní

a) česká

- BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Mezinárodní právo soukromé evropských zemí: překlady předpisů mezinárodního práva soukromého s poznámkami a související informace*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010. lxvi, 1196 s. ISBN 978-80-7400-309-7.
- BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a Renáta HÓTOVÁ. *Znalci v mezinárodním prostředí: v soudním řízení v civilním a trestním, v rozhodčím řízení a v investičních sporech*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2011, xxxiii, 555 s. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 9788074003950.
- BEZOUŠKOVÁ, L. *Islámské rodinné právo se zaměřením na právo manželské*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, 263 s. Teoretik. ISBN 978-80-87576-55-7.
- BŘÍZA, Petr, BŘICHÁČEK, Tomáš, FIŠEROVÁ, Zuzana, HORÁK, Pavel, PTÁČEK, Lubomír, SVOBODA, Jiří: *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, xxi, 745 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-528-2.
- DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav. A kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376 Komentář*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 1600 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9.
- HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.
- KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7., opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009. 462 s. ISBN 978-80-7239-231-5.

- KUČERA, Zdeněk. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. Vyd. 1. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, 495 s. ISBN 978-80-7380-541-8.
- PAUKNEROVÁ, Monika a Květoslav RŮŽIČKA. *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014, 193 s. Scripta iuridica, no. 14. ISBN 9788087146941.
- PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. xxx, 304 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-504-6.
- PAUKNEROVÁ, Monika, ROZEHNALOVÁ, Naděžda, ZAVADILOVÁ, Marta. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 928 s. ISBN 978-80-7478-368-5.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda, TÝČ, V. *Evropský justiční prostor v civilních otázkách*, MU Brno, 2003, s. 357.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Vladimír TÝČ a Rostislav ZÁLESKÝ. *Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého v justiční praxi*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997, 197 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 166. ISBN 8021015705.
- RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003. ISBN 9788086473512.
- Stálá kancelář Haagské konference mezinárodního práva soukromého. *Příručka k aplikaci Úmluvy o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin*. HCCH Publications. 2006. ISBN 2-89127-751-1.
- SVOBODA, Jiří., KLIČKA, Ondřej.: *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, xxviii, 377 s. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.
- ŠÍNOVÁ, Renáta. *Doručování v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009, 143 s. Praktik. ISBN 9788087212202.

- *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář: podle právního stavu k 1. lednu 2014.* Vyd. 1. Praha: Leges, 2013. 528 s. Komentátor. ISBN 978-80-87576-94-6.

b) anglická

- BARIATTI, Stefania. *Cases and materials on EU private international law.* Oxford: Hart publishing, 2011, xciii, 1275 s. Studies in private international law. ISBN 9781849460279.
- PEERS, Steve. *EU justice and home affairs law.* 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2011, cxxiii, 983 s. Oxford EU law library. ISBN 9780199659975.
- STONE, Peter. *EU private international law.* 2nd ed. Cheltenham: Edward Elgar, 2010, vii, 562 s. Elgar European law. ISBN 9781848440838.

c) německá

- RAUSCHER, Thomas. *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht. EG-Zust VO 2007.* European law publishers, GmbH, München, 2010, xxviii, S. 1081. ISBN 978-3-86653-884-9.

II. Časopisecká

- BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Doručování v komunitárním právu a mezinárodním právu soukromém. *Bulletin Advokacie* 2006, č. 6 s. 1025.
- BĚLOHLÁVEK, Alexander. J. Přistoupení Evropského společenství k Haagské konferenci o mezinárodním právu soukromém. *Právní zpravodaj.* č. 12/2006. s.6.
- BŘÍZA, Petr. Nový zákon o mezinárodním právu soukromém. *Bulletin advokacie.* 7–8/2014, s. 38.
- BOHŮNOVÁ, Petra. Doručování v komunitárním styku ve světle judikatury ESD. *Právní fórum* 2006. č. 10, s. 354.
- KAPITÁN, Zdeněk. Úprava přeshraničního doručování písemností ve věcech civilních v rámci EU. *Právní fórum* 2005 č. 11 str. 409.

- KAPITÁN, Zdeněk: Zajištění důkazů ve věcech civilních v rámci EU. *Právní fórum* 2005, č.12.
- SVOBODA, J. Dokazování v členských státech EU. *AD Notam*. č. 2/2009.

C. Judikatura

- Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 8. 1987, sp. zn. Cpjf 27/86.
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 7. 1994 sp. zn. 4 Cdo 36/94.
- Rozsudek SDEU č. 76/76 ze dne 17. 2. 1977 ve věci *Silvana Di Paolo v. Office national de l'emploi*.
- Rozsudek SDEU č. C-443/03 ze dne 8. 11. 2005 ve věci *Götz Leffler v. Berlin Chemie AG*.
- Rozsudek SDEU č. C-14/08 ze dne 25. 6. 2009 ve věci *Roda Golf & Beach Resort SL*.
- Rozsudek SDEU č. C-325/11 ze dne 19. 12. 2012 ve věci *Krystyna Alder a Ewald Adler v. Sabina Orłowska a Czesław Orłowski*.
- Rozsudek SDEU č. C 14/07 ze dne 8. 5. 2008 ve věci *Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR v. Industrie-und Handelskammer Berlin*.
- Rozsudek SDEU č. C-473/04 ze dne 9. 2. 2006 ve věci *Plumex v. Young Sports NV*.
- Rozsudek SDEU č. C-170/11 ze dne 6. 9. 2012 ve věci *Maurice Robert Josse Marie Ghislain Lippens a další v. Hendrikus Cornelis Kortekaas*.
- Rozsudek SDEU č. C-332/11 ze dne 21. 3. 2013 ve věci *ProRail BV v. Xpedys NV a další*.
- Rozsudek SDEU č. C-283/09 ze dne 17. 2. 2011 ve věci *Artur Weryński v. Mediatel 4B spółka z o.o.*

D. Jiné

- Ministerstvo spravedlnosti. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33>.
- Ministerstvo zahraničních věcí. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/>.

- Evropský soudní atlas. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_cs.htm
- Haagská konference. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z:
http://www.hcch.net/index_en.php.
- DNA Centrum Bulovka [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z:
<http://www.dnacentrum.cz/sluzby/>.
- Asser Institut [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z:
<http://www.asser.nl/about-the-institute/>.
- Světová poštovní unie [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: www.upu.int.
- United Nations Treaty Collection. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z:
<https://treaties.un.org/>.
- Rada SAE pro turismus a starožitnictví [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z:
<http://www.uaetourism.ae/web/guest/languages-population-religion>.
- Americký konzulát v SAE [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z:
http://dubai.usconsulate.gov/emergency_uae_court.html.
- JANOČKOVÁ, M. *Doručování do zahraničí. In: Cofola 2010: the conference proceedings* [online]. 1st ed. Brno: Masaryk University, 2010, 1 CD-ROM [cit. 2015-03-29]. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 374. ISBN 978-802-1051-515.
- Inter-American Convention on Letters Rogatory [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.oas.org>.
- Asian-African Legal Consultative Organization [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.aalco.int/Scripts/default.asp>.
- Evropský soudní atlas ve věcech občanských [online]. [cit. 2015-03-24]. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_cs.htm.
- Praktický průvodce pro používání nařízení o doručování [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_ejn_s_publications-287-cs.do.
- Justiční spolupráce v občanských věcech v Evropské unii. Průvodce pro příslušníky právnických profesí. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_ejn_s_publications-287-cs.do.
- BULLETIN EU č. 10 – 1999 [online]. [cit. 2015-02-28]. Dostupné z:
<http://ec.europa.eu/archives/bulletin/en/9910/somma00.htm>.